

& ut finis, & balneum intelligeretur p se ipsum. si ergo posset ipsa res, quæ est balneum, esse in intellectu: quia esset actiuū præsens suo passiuo, non oporteret, q inesset ei, quia non est de ratione agentis, q inest passio: immo magis est de ratione, quod non inest; causaret huiusmodi intellectiōem in intellectu, immo plus causaret res ipsa, si posset esse præsens, quàm species. tum quia esset præsentior: tum quia plus haberet de ratione actiuū. Præsentior quidem esset: quia magis est, quod est per se, quàm quod est per aliud, propter quod præsentior est res, cum est præsens per seipsam: quàm cum per speciem. Haberet autem magis de ratione actiuū, quia haberet per se esse, propter quod magis ei competeret per se agere: quomodo autem possit species in intellectu causare intellectiōem, cum non per se sit: in sequētibz quæstionibus, cum disputabitur de speciebus intelligibilibus existentibus in mente, poterit declarari.

Ad tertium dicendum, q intellectus forma est ipsa intellectio. Est enim intellectio perfectio intellectus, sine qua perfectione non posset intelligere: causans tamen huiusmodi intellectiōem non oporteret, q sit forma ipsius intellectus: essentia ergo Angeli intelligitur per seipsam, non q per seipsam intellectum informet, sed quia per seipsam causat intellectiōem, per quam intelligitur, & per quam ipse intellectus perficitur. Intellectus enim formaliter intelligit per intellectiōem: intelligit autem per speciem, tanquam per illud, quod intellectiōem causat. si autem aliquādo inuenitur, quod intelligat per speciem formaliter, hoc pro tanto verum est, quia species non habet per se esse, sed est in intellectu tanquā in subiecto, & quia quod est sic in aliquo, est forma, & perfectio illius; ideo intellectus intelligit per speciem formaliter, quia intelligit per speciē, quæ est forma, & perfectio ipsius, sed, vt diximus, hoc accidit speciei, prout causat intellectiōem, in intellectu, quod non habeat per se esse, quia si posset esse in intellectu, & habere per se esse, multo magis causaret huiusmodi intellectiōem.

Vel possumus dicere, quod intellectus intelligit formaliter per intellectiōem. Hoc ergo modo intelligit formaliter per speciē: prout species causat ipsam intellectiōem: per quam formaliter intelligit intellectus, secundum quem modum etiam ipsa essentia Angeli est perfectio intellectus, nam si ab ea de corporali natura fluit quantitas, & qualitas: & qualitas est perfectio quantitatis: ipsa natura corporea, quæ secundū se subiicitur quantitati, causaliter erit perfectio quantitatis, quia causabit aliquid in quantitate, quod est perfectio quantitatis. Sic & in proposito: ab ipsa essentia Angeli fluit potentia intellectiua, & ab ipsa fluit ipsa intellectio, per quam intelligitur talis essentia: quæ intellectio est ipsius potentia perfectio. Natura ergo Angeli, licet secundum se subiiciatur potentia intellectiua, causaliter tamen est forma ipsius potentia, quia causat aliquid, quod perficit, & informat eam.

A Virū autem ad talem causalitatem aliquid cooperetur voluntas Angeli, & quid cooperetur: in nostris * quæstionibus disputatis diffusius diximus, & infra de hoc poterit aliquid declarari.

* Quæst. de esse, & essentia ante secundū sent.

Ad quartum dicendum, quod non est inconueniens aliquid esse prius se ipso aliter, & aliter acceptum, essentia ergo, vt essentia est, præcedit potentiam, vt causa effectum: & potentia præcedit intellectiōem, sicut informe suam formationem. essentia autem, & potentia, & intellectio præcedunt ipsam essentiā: nō vt essentia est, sed vt est quid cognoscibile, & vt actu cognoscitur. Nam non posset actu cognosci ipsa essentia, nisi per potētiā, & intellectiōem in ea causatā. potentia ergo, & intellectus erunt quid medium inter potentiam, & essentiam: non vt essentia est, sed vt est quid cognoscibile, & vt actu cognoscitur à seipsa.

Prius se ipso quomodo aliquid sit.

Resolutio Dub. I.

Angelus nō cognoscit alia à se per essentiam suam. Hoc enim solius Dei proprium est, cum in ipso solo eius essentia sit omnium aliorum simplex exemplar, perfectum, & proprium.

C Did autem, quod quærebatur, Vtrum Angelus cognoscat alia à se per essentiam suam, dici debet, q quidam Philosophi posuerunt, quod semper principaliora in entibus sunt exemplaria omnium aliorum, secundum quem modum videtur, q intelligētia sciat omnes res inferiores p substantiā suam, in quantum est eorum exemplar, & causa, & sciat omnes res supra se per eādem substantiam, in quantum sunt effectus, & causata ab eis. Quem modum multum vī innuere Auctor de causis, in Com. propositionis 8. Sed quō dicta Auctoris de causis: in hac parte possint hñe bonum intellectum, in his, quæ scriptum super lib. de causis, diffusius diximus. Veram quia præter Auctorem de causis fuerunt aliqui Philosophi hoc ponentes, bonum est hanc materiam pertractare, Vtrum Angeli ex hoc, quod sunt ptincipaliores in entibus, possint ex hoc per suam essentiam esse aliorum exemplaria, & possint omnia alia cognoscere, vt non indigeant alijs speciebus.

* Liber de causis à Doct. Aeg. edius ante secundū sent.

D Propter quod sciendum, q quidam Philosophus noīe Clemens, huiusmodi opinionis fuit, vt recitat Dionysius 5. de di. no. Vnde ait, q si Philosophus Clemens probat, i. approbat exemplaria dici in existentibus principaliora, procedit nō propria, & perfecta, & simplici nominatione sermonis. Solus ergo Deus simpliciter, propriē, & perfectē est exemplar omnium. Vnde idem Dion. eodē cap. dicit, quod exemplaria dicimus esse in Deo existentium rationes substantificæ, & singulariter existentes. Ergo secundū sententiam Dion. in entibus creatis dicere principaliora esse exemplaria

plaria aliorum, est p roferre sermonem non proprium, non perfectum, & non simplicem.

Istis ergo tribus vijs, quas innuit Dio. probamus Angelos per suam essentiam non posse cognoscere alia, sed indigere speciebus. Quia sic considerati per essentiam non sunt exemplaria propria nec perfecta, nec simplicia.

Tom. 4.

Prima via sic patet; Nam secundum Aug. 83. q. questione de Ideis, non est dicendum Deum irrationabiliter agere, nec eadem ratione conditum esse hominem, & equum, sed singula proprijs sunt creata rationibus. quod ergo creatum est alia, & alia ratione, & non potest esse propria ratio alterius, si enim singule res proprijs sunt creatae rationibus, & alia ratione creatum est unum, & alia aliud, non poterit unum esse propria ratio alterius. Si ergo principaliora in entibus creatis sunt per suam essentiam aliorum exemplaria, non erunt ergo exemplaria propria, cum secundum rationem propriam alia, & alia ratione condita sint hec, & illa.

Generis conceptus.

Secundo huiusmodi exemplaria non possunt esse exemplaria perfecta. Nam in tantum talia in entibus erunt aliorum exemplaria, prout cum ipsis conveniunt. Conveniunt autem in genere, non in specie, nec in numero. Sed ut dicit Themistius super primo de anima. Generis conceptus sine hypostasi sumptus est ex tenui singularium similitudine, tenuis est ergo similitudo, quae facit conceptum generis. Cum ergo non sint plures Angeli in una specie, tenuem similitudinem habent ad alia.

Est autem huiusmodi similitudo magis, & minus tenuis secundum quod unus Angelus convenit cum alijs rebus in genere propinquiori, vel remotiori, semper tamen convenientia generis est quaedam similitudo tenuis. Si ergo principaliora in entibus sunt aliorum exemplaria, erunt exemplaria imperfecta, & magis imperfecta, quam minus principalia. quia in minus principalibus invenimus convenientiam secundum speciem; in principalioribus vero, non nisi secundum genus. Non ergo esse exemplaria propria est commune omnibus creatis, quia singulae creaturae alijs, & alijs sunt proprijs rationibus conditae, sed non esse exemplaria perfecta, quantum ad aliquid, videtur quodammodo magis convenire principalioribus entibus, quae secundum aliquid habent magis tenuem convenientiam ad alia, quam entia minus principalia, ut est per habita declaratum.

Tertio hoc idem patet ex eo, quod si ponantur talia exemplaria, non erunt simplicia. Nam cum singulae creaturae proprijs sint productae rationibus, non poterunt per seipsas esse propria, & perfecta aliorum exemplaria, sed si hoc contingit, oportebit dare aliquid superadditum essentiae, ergo essentia Angeli si est exemplar omnium aliorum, hoc non est simpliciter, nec per ipsam essentiam nudam, & simplicem, sed per aliquid additum, essentia autem divina, quia est propria ratio cuiuslibet rei, & quia est ratio perfecta, quae magis representatur ibi res, quam in seipsa; ut per-

Afectior sit cognitio rei in Dei sapientia, quam in seipsa, ut probavimus per Aug. 11. de Civ. Dei. & etiam quia hoc habet illa divina essentia per seipsam, non per aliquid additum, id est exemplar proprium, perfectum, & simplex, ut dicamus secundum verba Dionysii. quod exemplaria in Deo sunt rationes substantificae, & singulariter existentes. Rationes quidem sunt illa exemplaria, & illae ideae, quia sunt exemplaria perfecta. Nam ratio, & diffinitio rei est quid perfectum exprimit rem. Unde Dio. 2. c. C. Hierarchiae Diffinitionem appellat speculationem, ubi Hugo & Comen. dicit, quod diffinitionem, ideo speculationem vocat, quia diffinitio est quasi speculum, in quo natura rei cernitur, sicut in speculo corporis videtur imago, quod totum ad representationis perfectionem pertinet.

Diffinitio dicitur speculatio dicitur
*Hugo dicit
Hugutio,
vel Hugutio
citatur
supra 1. pa
dub. 4. literali.

B Sed substantificae sunt rationes illae inquantum sunt simplices, quia sunt ipsa substantia; & per nihil additum substantiae fit representatio illa. Sunt autem rationes illae singulariter existentes, quia propriae, & singulariter singula representant. Solus ergo Deus cognoscit omnia alia per suam essentiam, quia in solo ipso sua essentia est exemplar omnium aliorum simplex, & perfectum, & proprium. In omnibus alijs fit cognitio aliorum non per essentiam suam, sed per speciem, vel saltem per aliquid superadditum essentiae. Quia vero de hoc infra quaeretur, cum essentia Angelorum per seipsam non possit esse exemplar proprium, & perfectum, sed per aliquid additum; utrum illud additum oporteat esse speciem intelligibilem, vel sufficiat quidam habitus connaturalis, ut aliqui dicere voluerunt, infra patebit.

RESP. AD ARG. DVB. I.

D primū dicendum, quod auctoritates Dionysii magis concludunt oppositum, quam propositum. Nam non dicit Dionysius. verba illa tanquam propria, sed tanquam verba cuiusdam Philosophi nomine Clementis, cuius opinionem improbat, ut in solutione principaliter diffusius diximus.

Ad secundum dicendum, quod dictum Auctoris de causis, cum dicit, quod omnia cognoscit intelligibilia per modum substantiae suae, non potest intelligi, quod nuda substantia intelligentia sufficiat ad representandum quaecunque alia, ut quod possit sine speciebus alijs, & sine aliquo superaddito cognoscere quaecunque alia, cum ipse plane dicat in propositione 10. quod omnis intelligentia est plena formis; sed potest exponi, quod intelligentia cognoscit, quae sunt supra se secundum modum substantiae suae, ut est causata ab eis, quae sunt infra se cognoscit secundum modum eiusdem substantiae, ut est eorum causa. Quia quae sunt causatorum, perfectius, & per abundantius insunt causis, ut vult Dionysius 2. de di. no. In ipso ergo Angelo superiora sunt per modum causati. i. modo inferiori. Inferiora autem sunt in eodem Angelo secundum modum substantiae suae, & sunt ibi per modum causae. i. modo excellentiori. Vel si, sicut quod verba sonant, volumus loqui de causa, & causato; dicemus, quod unus Angelus, & una intelligentia non est causa-

* *An secundū
Post de cau-
sis est causa
à Deo secun-
dum substan-
tiam, sed se-
cundum per-
fectiones in-
telligibiles
ab Angelo.*

*Anima à
quo vocatur
instrumen-
tum intelli-
gentis.*

*Intelligen-
tia inferior
instrumen-
tum superio-
ris.*

* *Intelligen-
tia quid in-
telligat.*

ta ab alia, etiam secundum Auctorem de causis. Nam & ipsa anima secundum illum Auctorem de causis, quantum ad substantiam, causata est à Deo: sed quantum ad perfectiones intelligibiles secundum opinionem eius substrata est intelligentiæ, à qua recipit huiusmodi perfectiones. Vnde in Commen. tertiæ propositionis de causis dicitur: Postquam ergo creauit prima causa animam, posuit eam sicut instrumentum: vel ut haberet alia littera, sicut stramentum intelligentiæ; quo efficiat operationes suas. Et subditur: Propter id ergo anima facta est intelligens, & efficit operationem intelligibilem. Ipsam ergo animam cœli, siue ipsas intelligentias inferiores Deus creauit quantum ad id, quod sunt: tamen anima facta est instrumentum, vel facta est stramentum intelligentiæ, nam secundum Auctorem de causis, intelligentiæ dant animabus, quod intelligat, vel quod idem est, intelligentiæ superiores dant intelligentiam inferioribus. Anima ergo quantum ad operationem intelligibilem est stramentum intelligentiæ, idest substrata sub intelligentia, quia recipit hanc impressionem ab ea: vel est in hoc instrumentum intelligentiæ, quod in huiusmodi actione habet intelligentia respectu animæ quandam principatitatem: & habet se ut mouens, & ut influens: anima verò se habet sicut instrumentum, & habet se, ut mota; & ut influentiam, & impressionem recipiens. Vnde in eodem Commento tertiæ propositionis dicitur: quod anima habet impressionem intelligibilem, quia recipit impressionem intelligentiæ. Et quod dictum est de anima intellectiua respectu intelligentiæ, intelligendum est de intelligentijs inferioribus respectu superiorum. Nam animæ cœlorum quædam intelligentiæ sunt, sed inferiores, eo quod attingunt corpora. Intelligentia ergo intelligit quod est supra se: in quantum est causata, quia quod intelligat taliter, hoc habet à superioribus. Intel- ligit quod est infra se: prout est causa, quia in in- telligendo est causa inferioribus, quod intelligat. Non ergo est intentio Auctoris de causis, quod nihil habeat intelligentia superadditum suæ substan- tiæ: ad hoc, quod intelligat, sed intentio sua est, quod intelligentia intelligat secundum modum substan- tiæ suæ, & sub ratione causæ, & causati: quia intel- ligentiæ, habentes substantiam inferiorem, secun- dum modum substantiæ suæ, idest sicut substantia est inferior, sic in intelligendo est inferior: ut non intelligat nisi rememorata à superioribus; & impressionem recipiens ab eis. Illud ergo intel- ligere à superioribus est causatum, inferioribus autem causa.

Vel possumus dicere, quod intelligentia intel- ligit secundum modum substantiæ suæ, quia sub- stantia sua est ratio, ut intelligat quicquid natura- liter intelligit. Nam & intelligentia semper intel- ligit substantiam suam, siue se, & omnes species, quas habet apud se: & ab isto intelligere nunquā simpliciter, & absolute cadit. Potest autem habe- re huiusmodi intelligere plenum, & remissum, nunquam autem ab hoc simpliciter cadit. Intelli-

gendo autem se, & omnes species, quas habet apud se, potest se convertere super hanc speciem, vel super illam. Intellectio autem sui ipsius, quā intelligendo se intelligit omnes species, quas ha- bet apud se, est causa intellectiōis omnium alio- rum, nam causaliter se converteret super hanc spe- ciem, vel super illam, & esset suum intelligere ca- suale, quod esset inconueniens ponere, nisi semper intelligeret se, & intelligendo se intelli- geret, quæ sunt in se. Omnia ergo intelligit in- telligentia secundum modum substantiæ suæ, quā à substantia sua sumitur modus, quomodo intel- ligantur cætera alia: vel intellectio substantiæ suæ est aliquo modo ratio, quare intelligantur alia, vel aliter casualiter intelligeret. sed sic intelligere omnia secundum substantiam suam non tollit intelligere per speciem, immo habet annexum hu- iusmodi intelligere. Sed cum quærimus utrū Angelus intelligat omnia alia per essentiam suā, est quæstio nostra: utrum essentia sit sic ratio in- telligendi alia, quod non indigeat specie ad intel- ligendum.

Ad tertium dicendum, quod anima est species spe- cierum: sicut & manus est organum organorum, non quod manus ipsa formaliter sit quodlibet organum: sed quia habendo manum, habemus viam ad habendum quæcunque organa. natura enim aliquibus animalibus ad defensionem de- dit cornua, aliquibus ungues: homini autem dedit manum, quod faciendo quodammodo de- dit sibi omnia organa: per quam potest sibi for- mare organum simile cornui, vel simile ungui- bus, vel qualiter aliter sibi placet. sic intellectus est species specierum intelligibilium, quia est om- nes tales species fieri, sicut intellectus agens est omnes tales species facere. Habendo ergo intelle- ctum agentem, & possibilem: dicimus quodam modo habere omnes species intelligibiles, quia habemus viam ad habendum quascunque tales species. ipsa ergo anima nostra non est species spe- cierum, quod per seipsam possit representare quic- quid representarent omnes species, sed dicta est esse talis, quia per eam habemus viam ad habend- um quascunque tales species. Angelus ergo hoc modo multo magis est species specierum, quā sit anima. Nam Angelus per suam essentiam, & potentias sequentes essentiam: non solum habet viam ad acquirendum quascunque species, sed habet cognatas, & concreatas quascunque hu- iusmodi species. Cum ergo actus sit potior poten- tia, benedictum est, quod Angelus plus est specie- rum species, quā anima. quia ad naturam ani- mæ consequitur posse habere quascunque species. Ad naturam vero Angeli actu habere omnes in- telligibiles species, quas habere potest, ut nullā possit ulterius acquirere: ut infra patebit, cum disputabimus de speciebus Angeli, sed propter sic esse speciem specierum, non sequitur, quod omnia possit intelligere Angelus per se ipsam.

Ad quartum dicendum, quod anima de sub- stantiis incorporeis non habet cognitionem essen- tialem, quod cognoscat ipsam essentiam illarum rerum,

* *Manus quo-
modo vocet
organum or-
ganorum.*

rerum. Tamen per obiecta inuestigando naturam actū, & per actus naturā suę substantiæ, hoc modo inuestigando seipsam, & cognoscendo se, habet magnam viam ad aliquid sciendum de ipsis substantijs separatis. Angelus autem secundum hunc modum intelligendi multo plus potest scire de cognitione aliorum Angelorum, quā possit anima. Sed nos nō loquimur de hoc modo intelligendi, sed loquimur prout Angelus expresse in se, & impropria forma cognoscit essentiā alterius, ad quam cognoscendam non sufficit essentia propria. quia non potest essentia vnius Angeli expresse representare essentiā alterius. Sed ad huiusmodi representationē, super essentiā oportet addi speciem.

Vide & hoc
Doctore 1.
sent. dist. 3.
art. 2. no. 4.
q. 1. quol. 2.
q. 23.

Aduertendum tamen, quod August. in lib. de Trini. specialem modum loquendi habet de cognitione animæ, oportet enim ad saluandum ipsum, distinguere duplicem modum cognitionis, vñ quasi habitualem, quo semper se intelligit, alium quasi actualem, quo non semper se cogitat. Quantum autem ad primum modum anima se intelligit, quia præsens sibi est. eo enim quod habet talem naturam, ad quam consequitur potentia intellectiua, per quam potest venire in cognitionem sui ipsius, dicitur quodammodo se intelligere. i. dicitur habere quandam potentialitatem, & habilitatem ad se intelligendum. ex ipsa ergo natura sumit radicem, & fundamentum huiusmodi possibilitas, & habilitas ad intelligendum. Et quia nunquam potest anima a sua natura cadere, sed semper secundum suā naturam sibi est præsens, dicitur hoc modo intelligendi, se semper intelligere. quia semper sibi præsens est. Quātū ergo ad hoc intelligere habituale, dicitur anima intelligere seipsam per seipsam. Sed quantum ad intelligere actuale, modo, quo diximus, per obiecta, & actus, & potentias, venit in cognitionem suę substantiæ, qualitercunque tamen se cognoscat, magnam viam habet, vt cognoscendo, se, cognoscat aliquid de substantijs in corporeis, immo nullo modo alio potest itā scire, quales sunt illæ substantiæ, quales habent potētias, qualiter intelligunt, & qualiter volunt, quantum potest scire cognoscendo se. sed, vt diximus, cognitio, quam habet de illis substantijs, hoc modo nō est expressa, & essentialis, & de hoc modo cognoscendi non loquimur.

Resolutio Dub. II.

Angelus alia à se cognoscit per species sibi innatas, & concreatas, non acquisitas, siue intelligat vniuersalia, siue singularia.

AD id autem, quod quærebatur, vtrum Angelus cognoscat alia per essentiam aliorū, dici debet, quod vt in prima questione tetigimus ad hoc, quod aliqua res non intelligatur ab alio per essentiā, vel ad hoc, quod essentia alicuius rei non sit ratio intelligendi

A seipsam, triplex potest esse causa; primo si huiusmodi res non pertineat ad genus intelligibilem. Secundo dato, quod pertineat, si non pertineat, vt actus, sed vt potentia pura in tali genere. Tercio posito, quod pertineat ad genus intelligibilem, & se habeat in tali genere, vt actus. Non tamen sit proportionata intellectui, a quo debet intelligi. oportet enim esse proportionē inter agēs, & patiens. propter quod oportet esse proportionem inter essentiam, quæ causat intellectionem sui in aliquo intellectu, & quæ est ratio intelligendi seipsam ab aliquo intellectu, & intellectum illum, a quo sic intelligitur. Quod autem res nō sit sic proportionata, tripliciter potest cōtingere, ita quod hoc tertium membrum possumus in tria membra diuidere. Nam potentia intellectiua tripliciter potest considerari. Primo quantum ad substantiam, in qua recipitur. Secundo quantum ad seipsam. Tercio quantum ad suam intellectionem. Hæc enim tria: substantia, virtus, & operatio, rem quamlibet consequuntur. Virtus ergo cum sit media inter operationem, & substantiam, oportet, quod ex omnibus sumat quandam mensuram, & modū, vt prout est virtus aliqua in alio, & alia substantia, vt puta in substantia excellentiori, vel minus excellenti, ipsa virtus sit excellentior, vel minus excellens, ex se etiam quælibet virtus, & quælibet res creata, cum sit determinata ad genus, & ad speciem, quendam modum, & quendam mensuram faciunt, sic ex ipsa operatione, & ex modo agendi, aliquid possumus arguere de conditione rei. Quod ergo aliquod obiectū sit improporionatum ipsi virtuti intellectiue, & quod non causet immediate intellectionem sui in virtute illa, triplex potest esse causa, vna ex parte substantiæ, in qua habet esse huiusmodi virtus, alia ex parte tui ipsius virtutis, tertia ex parte actionis, vel modi agendi.

Ex parte substantiæ quidem est improporionatio, quia omnis virtus recepta in substantia, quæ non est suum esse, sed habet quiditatem distantem ab esse, obiectum illius virtutis non erit ipsum esse purum, & absolutum, sed erit quid differēs à suo esse, hinc est, quod naturali cognitione, nullā telligētia intelligit Deū, sic quod ipsam essentiā Dei aperte cognoscat. ordine enim naturali Deus est improporionatus cuilibet intellectui creato, propter quod oportet quemlibet huiusmodi intellectum eleuari per gratiam, vt possit Deum intelligere per essentiam, ad quem intelligendum nō sufficit eleuatio, vel excellentia, quam habet ex natura. Hæc autem improporionatio competit intellectui creato, vt diximus ex ipsa substantia, in qua recipitur: vt quia recipitur in substantia distante ab esse, obiectum eius erit quiditas differēs à suo esse, sicut ergo sapor habet improporionem, vt percipiatur ab aure, quia non continetur sub sono; sic Deus est non intelligibilis, & nō dicibilis; quia est nihil existentium existens, vt dicitur primo de di. no. Quia. n. non continetur inter existētia. i. inter participantia esse, & inter hñtia quiditatem differentem ab esse. Ideo est non intelligibilis,

bilis, & non nominabilis.

Secundo potest esse huiusmodi improprio ex parte ipsius virtutis intellectus. oportet enim, quod illud, quod intelligitur à virtute intellectiva per seipsum, habeat aliquam efficaciam supra ipsam virtutem intellectivam. hoc ergo modo essentia Angeli inferioris, non poterit intelligi per seipsum ab intellectu Angeli superioris, quia tunc haberet efficaciam super huiusmodi intellectum, & haberet aliquam causalitatem supra ipsum. Inferiora autem respectu superiorum causalitatem habere non possunt. Cum agens semper sit præstantius patiente, ut vult Augustinus 12. super Gen. Tertio hoc potest contingere ex ipsa actione: vel ex ipso modo agendi, nam cum hoc modo intellectus intelligat aliquid per seipsum, quia causat intellectionem sui ipsius in eo: cum hoc sit generale, quod non agit, quod non tangit; oportet esse præsens ipsi intellectui, quod sic intelligitur ab ipso, ut per præsentiam suam causet intellectionem sui ipsius. In eo ergo ad hoc, quod intelligibile sic sit proportionatum intellectui, quod possit causare intellectionem sui ipsius in ipso: & intelligitur ab eo per seipsum, tria requiruntur videlicet, quod habeat quidditatem distantem ab esse, quia aliter non esset obiectum eius, quod possit habere causalitatem super ipso intellectu, cum intellectus cuiuslibet creaturæ respectu sui obiecti se habeat, quasi ut potentia passiva. Tertio requiritur, quod tale obiectum per seipsum sit præsens intellectui. Adaptamus autem hæc tria ad substantiam virtutem: & operationem. Sed siue talis adaptatio fiat, siue non: certum est tamen, quod huiusmodi tria requiruntur, quæ iuncta primis duobus, ascendunt ad numerum quinarium, ut dicamus, quod sint quinque. Propter quæ loquendo de cognitione naturali, substantia aliqua sui ipsius intellectionem non causat in aliquo intellectu creato: ut intelligatur per seipsum ab huiusmodi intellectu. Cum ergo quaeritur, utrum Angelus intelligat alia per essentiam aliorum; Quæstio nostra quaerit de alijs: quæ nec sunt Angelus, nec sunt in Angelo. Nam Angelus seipsum potest cognoscere per seipsum: & ea, quæ sunt in seipso, potest cognoscere per seipsum. Ut si debeat intelligere speciem aliquam, quam habet apud se, non oportet, quod intelligat eam per aliam speciem: nec essentiam suam per aliam speciem intelligit, sed loquendo de rebus alijs cognitione naturali, & expressa, nihil aliud intelligit per seipsum, sed per speciem, quam habet apud se. Dicimus cognitione naturali: quia intelligit Deum per essentiam. Dei non naturali cognitione dicimus cognitione expressa, quia licet nec cognitione expressa, nec non expressa: alia à se, quæ nec sunt ipse, nec in ipso, non intelligat per essentiam eorum; tamen non oportet, quod intelligat illa per speciem: loquendo de cognitione non expressa. Nam Angelus cognoscendo se, habet aliquam cognitionem de alio Angelo non expressam, sed generalem, & commune, prout convenit cum ipso.

Redeamus ergo, & dicamus, quod cum sint tria

Acta quinque impedimenta, quare essentia alicuius non sit ratio, quod intelligatur ab Angelo per seipsum dicemus, quod essentia Dei non intelligitur ab intellectu Angelico naturali cognitione propter impedimentum unum, in quo impedimento non communicant aliqua creaturæ. Nam quod divina essentia non intelligatur hoc modo ab Angelo inter 5. impedimenta assignata, solum est unum impedimentum, quia non habet quidditatem distantem ab esse, sed est ipsum purum esse, propter quod subterfugit rationem obiecti cognoscibilis à quacunque virtute cognitiva creata. Nam hoc est commune cuilibet virtuti creatæ cognitivæ: quod cum recipiatur in substantia differente ab esse, quod in nihil feratur tantum in obiectum proprium, quod sit ipsum esse. Et inde est, quod scriptura sacra, quando vult agere de ipso bono divino, quod nobis promittitur, describit ipsum ex aliquo, quod subterfugeat rationem obiecti cuiuslibet à nobis cognoscibilis, ut quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit.

B Prætermisso ergo isto modo, qui est proprius soli Deo, dicimus esse quatuor impedimenta: quare essentia alicuius rei non potest per seipsum cognosci ab intellectu alicuius Angeli: ut puta si non sit ei præsens, si non possit habere causalitatem supra ipsum: si non sit actu in genere intelligibilem, si non pertineat ad huiusmodi genus. Cum ergo Angelus possit ad quatuor comparari, videlicet ad Angelos superiores, ad inferiores, ad animam nostram, & ad res materiales: Angelos autem superiores non intelligit Angelus inferior per seipsum, quia non possunt esse præsentibus suo intellectui: & non possunt illabi sibi, quia nihil potest illabi spirituali substantiæ, nisi Deus, ut vult Augustinus in lib. de Ecclesiasticis dogm. Angeli autem inferiores non intelliguntur a superioribus per seipsum propter impedimenta duo, quia non possunt illis esse præsentibus, & illabi eis, nec possunt habere causalitatem super eos. Habent enim superiores aliquem modum causalitatis supra inferiores, quia eos purgant, perficiunt, & illuminant. Inferiores tamen nullam causalitatem habent super superioribus. Anima vero nostra non intelligitur per se ipsam à quocunque Angelo, propter tria impedimenta, videlicet quia non potest illabi ei, & esse sibi præsens, secundum quod requiritur præsentia, ad hoc quod per seipsum uniat intellectui, & quia non potest habere causalitatem super Angelo, & quia non est actu in genere intelligibilem. Dato enim, quod posset anima nostra illabi Angelo, si tamen non esset actu in genere intelligibilem non posset per seipsum intellectionem sui ipsius causare in Angelo. Hæc autem corporalia, & materialia non possunt intelligi per seipsum ab Angelo, propter omnia quatuor prædicta impedimenta, quia non possunt illabi Angelo, & esse sibi præsentia, ut oportet. Et quia non possunt habere causalitatem super Angelo; & quia non sunt quid actu in genere intelligibilem, & quia non pertinent ad huiusmodi genus.

Essentia divina cur non intelligatur ab Angelo cognitione naturali.

Dei secretis summa d. Augustinus. 1. Cor. 2.

Pro hoc vide infra d. 8. q. 14.

Tomus 3.
Et Arist. 3.
de anima,
12. c. 19.

Angelus
quomodo
se, & quæ
in
se habet, co-
gnoscat.

genus. Sed dices, quod cum Angelus sit in ipso corpore, quia non cedit sibi corpus, Angelus erit præsens corpori. Cum ergo præsens sit relatiuū equiparantiæ, quia præsens præsentī præsens. si Angelus est præsens corpori, erit & corpus præsens angelo. Non est ergo ibi illud impedimētum, quod vocamus rei absentiam.

Dicemus ergo, quod esse in re est dupliciter, vel ratione essentiae, quia est intimus ipsi essentiae secundum se, & sic solus Deus est intimus rebus. nunquam enim una res hoc modo est in alia, ut quod ratione ipsius essentiae sit in ea; alio autem modo aliquid est in alio ratione quantitatis, ut quia est intra dimensiones eius, licet non sit ibi situaliter, sic Angelus est in corpore, quia est intra dimensiones corporis, licet non sit situaliter in corpore, ut quod secundum partes commensuret se partibus corporis. Hic est, n. situs, ordo partium.

¶ **Unus quid.**

Dicamus ergo quod est præsens corpori, non secundum quod communicat cum corpore, ut quod sit ibi ratione essentiae corporis, sed est ibi secundum quod differt à corpore, quia est ibi infra dimensiones corporis, in quo differt Angelus a corpore, quia licet habeat essentiam, dimensionibus caret.

Ista ergo præsentia non dicit equiparantiā, quia non sumitur ex conuenientia, sed ex differentia. corpus ergo non habet illam præsentiam ad Angelum, quæ requirit ad hoc, quod possit causare intellectionem in angelo. esset enim simplicior Angelo, & illaberetur ipsi angelo. Angelus enim cum habeat essentiam indiuisibilem, non poterit aliquid esse in angelo, quod sit infra dimensiones angeli. Non ergo erit hoc secundum ordinem ad dimensiones, sed secundum ordinem ad essentiam; ut hoc erit in angelo, quod erit in ipsa essentia angeli, & quod illabitur essentiae eius, quod illi soli competit, quod illabatur essentiae rerum, ut essentiae sunt sine quo essentiae esse non possunt. Omnia ergo impedimenta habent res materiales ad Angelos, ut per suam essentiam non intelligantur ab ipsis. Patet ergo, quod nihil aliud ab angelo, i. nihil quod nec est Angelus, nec est essentia angeli, vel aliquid in hærens essentiae, cognitione naturali intelligitur ab angelo per suam essentiam, vel per seipsam.

Illapsus Deo soli curcō petat.

RESP. AD ARG. DVB. II.

Ad primum dicendum, quod licet essentia cuiuslibet angeli sit quid actū in genere intelligibilium; tamen, ut patuit, hoc non sufficit ad hoc, quod per seipsam intelligatur ab alio angelo, quia, ut patuit, non potest esse præsens, nec illabi alij angelo.

Ad secundum dicendum, quod Angelus superior quantumcunque sit formalior, quam inferior, tamen quia non potest illabi sibi, non potest intelligi ab eo per suam essentiam.

Ad tertium dicendum, quod licet Angeli superiores illuminent inferiores, per illam tamen illuminationem nullam intellectionem, nec aliquam speciem intelligibilem per se, & directè

A causant in inferioribus. Qualiter autem sit illa illuminatio, patebit, cum infra de illuminatione dicetur. Ad præsens autem scire sufficit, quod non intelligeretur vnus angelus ab alio per seipsam, nisi per se, & directè causaret intellectionem in ipso, quod non faciunt superiores illuminando inferiores.

Ad quartum dicendum, quod angeli habent cognitionem de rebus, secundum, quod sunt in seipsis obiectiue, non per informationem, res enim secundum quod sunt in seipsis sunt obiectum cognitionis angelicæ, tamen secundum quod sunt in seipsis, non possunt aliquid causare in angelis, quod informet eos, vel non possunt causare intellectionem aliquam, informantem intellectum eorum.

B

A R T I C. II.

An Angelus habeat apud se species intelligibiles, quibus intelligat.

Conclusio est affirmatiua.

Aegid. q. disp. de cogn. Angel. q. 4. Et Quod. 1. q. 14. D. Tho. 1. p. q. 55. art. 2. licet in q. disp. q. 8. de Ver. artic. 2. 1. c. Opus. 3. c. 22. 4. D. Bonau. d. 2. p. 2. art. 2. q. 1. R. d. 7. q. 1. 13. Dur. d. 3. q. 6. Bacc. d. 7. q. 3. Voril. d. 3. q. 6. Capr. d. 3. q. 6.

C

SE CUNDO quaeritur de cognitione angelorum per comparisonem ad species intelligibiles. Vtrum angelus habeat species apud se intelligibiles, quibus intelligat. Et videtur, quod non intelligat per species intelligibiles, sed per habitum aliquem connaturalem, ut quidam magni ponunt. Nam intellectus noster potest intelligere sine specie, ut probabitur. Ergo multo magis angelus, quod autem sic sit, patet. Nam si esset species in intellectu possibili posset se intellectus conuertere super huiusmodi speciem, & intelligere, absque eo, quod se conuerteret ad phantasma. nulla ergo species erit in intellectu possibili, cum semper indigeat phantasmate, sed per solam conuersionem ad phantasma causatur intellectio in intellectu possibili absque alia specie, ut aliqui magni dicunt. Quare si Angelus non indiget specie ad intelligendum, quia nec intellectus noster indigeat, cum ergo oporteat dare aliquid superadditum essentiae Angeli, ad hoc quod intelligat, erit ibi aliquis habitus connaturalis præter species.

Præterea Angelus cum habeat intellectum deiformem, & nobilem, debet ei attribui nobilior intelligendi modus. sed nobilior intelligendi modus est, quod intelligat per habitum, quam per speciem, quia species dependet ab habitu magis, quam conuerso, inuenimus enim alicubi habitum, ubi non inuenimus speciem. Nam voluntas inclinatur in aliquid per habitum, non tamen ponimus in

Infra d. 9. q. 1. art. 4. & c. Item de cogn. Ange. q. 1. ultima.

in voluntate speciem, habitus ergo videtur efficacior, quæ ponitur in voluntate, & in intellectu, quæ species, quæ ponitur solum in intellectu. Angelus ergo, qui intelligit modo nobiliori, & efficaciori, intelligit per habitum, non per speciem.

Præterea actus egredientes ab habitu sunt perfecti, non egredientes imperfecti, sed angelus intelligit modo perfecto; ergo intelligit per actus egredientes ab habitu, illud ergo superadditum, per quod intelligit angelus, non est species, sed habitus.

Cap. 4.

Præterea secundum Philosophum in 2. Ethic. in anima non sunt nisi tria: potentia, habitus, & passiones. sed in Angelo non sunt passiones; non erunt ergo nisi duo: potentia, & habitus.

IN CONTRARIUM est, quia Simplicius in Commento super Prædicamentis, distinguit habitum, & dispositionem à secunda, & tertia specie qualitatis, tanquam aliquid, quod est ab arte; ab eo, quod est à natura. sed Angeli non habent aliquid, nisi secundum naturam, non autem habent aliquam scientiam acquisitam per artem, ergo &c.

Præterea quicquid sit de habitu, oportet dare species in intellectu angelico, cum huic veritati attestentur tam dicta Philosophorum, quam Sanctorum. dicitur enim in 10. propositione de causis, quod omnis intelligentia est plena formis. Et August. 2. super Gen. ad litteram ait, quod conditio celi erat in Verbo Dei, secundum Sapientiam genitam, deinde facta est in Creatura spiritali, i. in cognitione Angelorum secundum creatam in illis Sapientiam. Et subdit, quod sic & distinctio, vel species aquarum, atque terrarum: & ait, quod sic naturæ lignorum, & herbarum. Secundum ergo mentem August. species aquarum, terrarum, lignorum, & herbarum, & celi prius erant in Dei Sapientia, postea facta sunt in intellectu angelico, quod non esset, nisi esset plenus speciebus, & formis.

Dub. I. Lat.

An species, per quas cognoscit Angelus, possint mouere Angeli intellectum. Conclusio est affirmatiua.

Aegid. q. disp. de cogn. Ang. q. 3. D. Bonau. dist. 3. par. 2. artic. 2. q. 1.

ULTERIVS autem dubitatur, quales sint illæ species. Vtrum sint tales, quod possint mouere intellectum angeli. & videtur quod non, quia intentionale, ut videtur, non potest causare, quod est reale: sed species illæ videntur esse quædam intentiones, actus intelligendi videtur esse quid reale; non ergo ab illis spe-

ciebus poterit causari intellectio, vel actus intelligendi.

Præterea posterius non videtur posse habere causalitatem super illud, quod est prius. sed species intelligibiles sunt posteriores ipso intellectu; non ergo poterunt mouere intellectum ad intelligendum.

Præterea si species intelligibilis moueret intellectum ad intelligendum, cum intellectus habeat apud se plures species; qua ratione moueret vna, & alia, vel ergo omnes species simul mouebunt intellectum, vel nulla: non est dare, quod omnes, ergo nulla.

Præterea si dicatur, quod species intelligibilis mouet intellectum ad agendum, prout determinatur per voluntatem: ut ideo hæc species mouet intellectum, & non illa, quia voluntas se conuertit super hanc, non super illam. Contra: Id, quod determinat aliquid in agendo, videtur esse prius illo. nam si intellectus non mouetur ad intelligendum, nisi secundum determinationem voluntatis, erit actio determinationis prius, quæ actio intellectus, quod est falsum, cum bonum cognitu sit motuum voluntatis.

IN CONTRARIUM est, quia Commē. in 1. 2. Meta. vult, quod res habeant duplicem formam. vnam in anima, aliam in re extra: & vult, quod forma in anima, ut forma balnei apprehensa, sit agens desiderium, sed quod agit ad desiderandum, illud agit, & mouet ad intelligendum, cum non possimus desiderare nisi intellecta, & cognita, ergo &c.

Formæ rerū duplices

Præterea quod est formalius videtur habere rationem actiui, & motiui respectu eius, quod est minus formale: sed hoc habet species respectu intellectus, ergo &c.

Dub. II. Lat.

An species, per quas cognoscit Angelus, sint ei concreatæ. Conclusio est affirmatiua.

Aegid. q. disp. de cogn. Ang. q. 6. D. Th. 1. p. q. 55. arti. 2. Itē in q. disp. q. 8. de cogn. Ang. artic. 9. Et 2. sent. d. 3. artic. 1. Et Opusc. 3. c. 224. D. Bonau. d. 3. p. 2. art. 2. q. 5. Ric. d. 3. q. 13. Th. Arg. d. 3. q. 2. art. 4. Greg. Ari. d. 7. q. 5. Capr. d. 3. q. 5.

D

ULTERIVS etiam dubitatur, vtrum huiusmodi species sint innatæ, vel acquisitæ. Et videtur, quod acquisitæ. Nam, ut habetur Ephesios tertio, ut innotescat principibus, & potestatibus per Ecclesiam multiformis sapiētia Dei, ubi vult Glo. quod Angeli multa didicerint per Ecclesiam. hoc autem non esset, nisi acciperent cognitionem à rebus.

Eph. 3.

Præterea species illæ, si essent innatæ, æqualiter respicerent præsentia, & futura, & propinqua, & distantia haberent, ergo angeli cognitionē æqualiter præsentium, & futurorum, quod falsum est.

Tomo 3.

Præterea Aug. circa finē secūdi super Gen. vult Aegid. super ij. Sent. Z quod

quòd Dæmones sciant res acumine subtilioris sensus, & experientia temporum, & reuelatione superiorum spirituum, sed quod viget experientia temporum, accipit cognitionem à rebus secundum processum temporis, ergo &c.

Præterea efficacius lumen potest habere efficacior operationem, sed per lumen intellectus agentis possunt abstrahi species ab istis sensibilibus: ergo multo magis hoc fieri poterit per lumen intelligibile, quod est in Angelo, quia est multo efficacius.

IN CONTRARIUM est, quia dicitur Ezech. 28. De Rege Tyri in figura Diaboli: Tu plenus sapientia, perfectus decore, Non autem fuisset creatus plenus sapientia, nisi haberet apud se species concreatas.

Præterea sicut est ordo in corporibus, ita & in spiritibus: sed corpora ista inferiora, non sunt plena formis, sed continuè in materia istorum corporum nunc acquiritur hæc forma, nunc alia. corpora autem cælestia sunt plena formis, ita quod non sunt in potentia ad ulteriorem formam, animæ ergo nostræ, quia tenent infimum locum in genere substantiarum separatarum, non erunt plenæ formis, sed erunt in potentia ad acquirendum intelligibiles formas. sed Angeli tum quia tenent superiorem locum in ordine spirituum, tum etiam quia sunt perfectiores omni corpore, magis erunt pleni formis intelligibilibus, quam sint corpora cælestia formis sensibilibus. Si ergo cæli non sunt in potentia ad ultiores formas sensibiles, Angeli habebunt species concreatas, & non erunt in potentia ad ultiores formas intelligibiles.

Dub. III.

An species, per quas cognoscit Angelus, sint vniuersaliores in superiori, quàm in inferiori. Conclusio est affirmatiua.

Aeg. q. disp. de cogn. Ang. q. 8. D. Th. 1. p. q. 55. art. 3. Item 2. sentent. d. 3. q. 2. art. 2. Item in q. disput. de cogn. Ang. q. 8. arti. 10. & Opusc. 3. c. 78. 81. & 126. Bacc. d. 8. q. 1.

Tex. c. 3.

UTERIVS autem dubitatur, utrum species existentes in Angelis superioribus sint vniuersaliores, quàm in inferioribus. Et videtur, quòd non, quia secundum Philosophum in 1. de anima: Vniuersale autem nihil est, aut posterius est, vniuersalia ergo sunt posteriora singularibus, quia sunt abstracta ab eis. sed Angelus nihil cognoscit per species abstractas, ergo species illæ non sunt vniuersales, & per consequens non sunt vniuersaliores in vno, quàm in alio.

Præterea si vnus Angelus haberet vniuersaliores species, quàm alius: vel hoc esset secundum

A cognitionem, quia plura cognosceret: vel secundum operationem, quia plura operaretur, secundum cognitionem non: quia quilibet Angelus habet cognitionem naturalium omnium, quorum species sunt representatiuæ: vel quilibet habet cognitionem omnium naturalium causarum, & sui ipsorum, & Dei. æquantur ergo in cognitione, nec etiam est huiusmodi vniuersalitas quantum ad operationem, quia ipsi non sunt operatores rerum.

Præterea cognitio quantum est magis vniuersalis: tanto est magis imperfecta. Si ergo Angeli superiores cognosceret per species magis vniuersales, esset eorum scientia magis imperfecta.

Præterea si species innatæ superioribus Angelis essent magis vniuersales, non possent cognoscere res distinctè, nisi à rebus acquirerent propria, & specialia. haberent ergo cognitionem acceptam à rebus.

IN CONTRARIUM est Dionysii. 12. c. Cæl. Hierarchiæ, qui vult, quòd superiores Angeli participant sapientiam altiore: dispositiones autem essentiarum, quæ sunt sub ipsis, id est dispositiones inferiorum Angelorum, participant scientiam particularem. Quare si inferiores habent scientiam magis particularem: ergo & superiores magis vniuersalem.

Præterea in 10. propositione de causis dicitur, quod ex intelligentijs sunt, quæ continent formas minus vniuersales, & ex eis sunt, quæ continent formas plus vniuersales.

Angeli superiores scientia, inferiorum quomodo differunt

Dub. IIII.

An Angeli superiores intelligent per pauciores species, quàm inferiores. Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. p. q. 55. arti. 3. Capr. d. 3. q. 2. Item Sco. & Aureolus.

UTERIVS autem dubitatur, utrum intelligentiæ superiores intelligent per pauciores species, quàm inferiores. Et videtur quod non, quia si semper superiores intelligerent per pauciores species, esset deuenire ad aliquam intelligentiam, quæ intelligeret omnia per vnā speciem, quod est inconueniens, quia cum omnia, quæ sunt in creaturis, sint determinata, & limitata: nihil vnum, & idem potest omnia representare.

Præterea si semper intelligentia superior intelligeret per pauciora, quando deuentum esset ad intelligentiam, intelligentem, omnia per vnā speciem adhuc posset fieri intelligentia, quæ intelligeret illa intelligibilia omnia per nullam speciem, & per consequens intelligeret omnia per essentiam suam, quod est proprium solius Dei.

Præterea videtur, quòd quanto intelligentia est superior, tanto intelligat per plures species. Nam

Nam species in intelligentijs fluxerunt ab ideis diuinis. quanto ergo intelligentiæ sunt superiores, tanto habent species magis imitantes ideas illas, sed illæ ideæ sunt valde in maximo numero, quia quodlibet singulare habet ibi suam ideam; cum secundum August. 83. q. quæstione de ideis singula sunt proprijs rationibus condita. quanto ergo intelligentia est superior, tanto in pluri numero habebit species.

IN CONTRARIUM est, quia vniuersaliora sunt in pauciori numero, vt genera sunt pauciora speciebus, & species diuiduis, ergo &c.

Præterea intelligentiæ superiores sunt propinquiores actui simplici, scilicet Deo, ergo recipiunt species magis vniuersales, & per consequens in pauciori numero.

Resolutio Artic II.

Angelus per species intelligibiles intelligit. Habitus enim non sufficit. cumque Angelus sit separatus à materia, & habitus ponatur ad habilitandam potentiam, in opere naturali non indiget habitu propriè dicto: In supernaturali vero, ad quod naturaliter surgere non potest, habitus infusus in ipso ponendus est.

RESPONDEO dicendum ad q. primam, Vtrum sit dare species intelligibiles, vel sufficiat solus habitus in Angelo ad hoc, quod intelligat res alias; dici debet, quod tripliciter possumus inuestigare, quod oportet ponere intelligibiles species.

Prima via sumitur ex parte ipsius representationis. Nā ad hoc ponentur species in Angelo ad representandum res cognitæ, aliter enim nisi haberet apud se angelus representationes rerū, non posset res cognoscere.

Secunda via sumitur ex parte ipsius actus. Nā ad hoc ponuntur species in angelo, vt ab eis causentur intellectiones in intellectu angeli, nam & ipsi, qui ponunt habitum naturalem, ad causandum huiusmodi intellectiōem ordinant ipsum.

Tertia via ad hoc idem sumi poterit ex ipso habitu. Inuestigato enim quid est habitus, apparebit hoc ponendum non esse.

Propter primum sciendum, quod si poneretur huiusmodi habitus in Angelo, nihil posset representare nisi seipsum. Nam nulla res creata, quæ est per se in genere, & directè, potest representare re aliam, nisi seipsam. Quod sic declaratur: Nam de productione rerū videtur aliter locutus fuisse Philosophus, & aliter Plato. Philosophus. n. assignando rerum principia, & loquendo de factione rerum, vt paruit ex 1. Physi. vnitatem posuit ex parte materiæ, & pluralitatem ex parte formæ. Plato vero econtra vnitatem, ex parte formæ: pluralitatem ex parte materiæ. Posuit. n. Plato qua-

tuor ordines rerum, videlicet corpora, animas, intelligentias, & ideas, quas vocabat Deos. ab eisdem enim ideis secundum ipsum deriuabantur formæ in intelligentias, in animas, & in materiā corporalem. Et ideo posuit, vt ait Philosophus in 1. Posteriorum, quod nostrum discere sit reminisci. Inde est quod scribitur in 7. Meta. q. ideæ seruiebant Platoni ad scientiam, & ad generationem. Ad scientiam quidem, prout causabāt species in intelligentias, & in animas, ita q. ipse animæ nostræ in sui primordio habent in se omnes species, & earum discere nō est nisi quoddam reminisci. Seruiebant etiam illæ ideæ ad generationem, prout ab eis fluebant species in materiā corporalem. Si ergo quæsitum fuisset a Platone, quare sunt aliæ species in intelligentijs, aliæ in anima, aliæ in materia, cum ab eisdem ideis hæc omnia proueniant; Respondisset hoc esse ex diuersitate materiæ, quia aliter recipiunt impressiones illas, angeli, animæ, & materia. Vnde posuit ex parte materiæ magnum, & paruum, quasi hoc sit secundum magis, & minus, quia valde modo coarctato recipiuntur huiusmodi species in materia, & minus coarctato in anima, & ampliori modo in intelligentijs. Sic videntur discordare ergo hi Philosophi. Vterque tamen quantum ad aliquid verum dicunt, nam secundum quod res distinguuntur secundum esse reale, sic est diuersitas ex parte formæ, vt res materiales non sunt distinctæ per materiā, sed quia habent aliam, & aliam formam: immateriales vero distinguuntur quia sunt ipse formæ. Omnis ergo distinctio repta in rebus, est per formam, & actum, vt declarari hēt in 7. Meta. vbi dicitur, q. actus est, qui distinguit. Distinguitur. n. res materialis à materiali: immaterialis à materiali, & immaterialis ab immateriali, quod totum est per formā, & actū. Nā si distinguitur materialis à materiali, hoc est, quia habet aliam formam, & alium actum, nunquam enim per materiā per se loquendo huiusmodi distinctio esse potest. Quod si dicat, corpora cœlestia distingui ab inferioribus per materiā; Dicemus hoc non esse propriè dictum, sed hoc esse per formam. Nam quia forma cœli nō habet contrarium, non habet priuationem annexam, ideo complet totum appetitum materiæ, vt non possit illa materia esse generationis, & corruptionis subiectum, sicut in istis inferioribus, in quorum formis contrarietas reperitur. Sicut etiam si dicatur, indiuidua eiusdem speciei differunt, non per formam, sed per materiā; Dicemus, quod & huiusmodi differentia reducit in formam & in actum, non in formam substantialem per se, sed accidentalem; vt quia quantitas aduenit materiæ, & facit ipsam habere partes, ideo in diuersis partibus materiæ possunt esse diuersæ formæ. Nisi ergo præexisteret quantitas in materia, quæ dicit formā, & actum, nunquid esset distinctio per materiā. In rebus ergo materialibus est distinctio ex parte formæ: vel ex parte actus inter formam aut materialē, & immaterialem: vel inter immaterialē

1. Post. c. 1. sub finem.

*Indiuidua materialia, & immaterialia quæ differant per formas, & vide supra de indiuiduatione d. eadem q. 2. in toto artic. 1. itē in fine prologi huius libri. & in d. 1. p. 1. q. 1. art. 3. & Quol. 1. q. 11.

CONTRA DICTIO.

*Hic ait Doctor indiuidua esse per quantitatem. Idem fuit Quolibet q. 11. & alibi. Sedi 4. Met. q. 5. ait vniuersum quodque esse hoc aliquid per substantiam suam. Nodus dissoluitur, si dicat, q. in 4. Meta. habetur sermo de indiuiduis diuersarum specierum. quia secundum Doct. 1. Meta. q. 7. & in Prologo 1. sent. q. 2. & dist. 26. q. 2. Vniuersum quodque per illud in esse constituitur, & qd ab alio distinguit. Alibi vero ē sermo de indiuiduis eiusdem speciei. Infra art. 4. dicit quod materia est principium indiuiduationis. i. subiectiue. Forma principaliter. Quantitas terminatiue, vel originaliter

Aegid. super ij. Sent. Z 2 &

& immaterialem, certum est, quod est distinctio formalis, cum semper oporteat talia specie differre. nunquam, n. vna forma immaterialis est eiusdem speciei cū alia; & multo magis non erit eiusdem speciei cum forma materiali: & ita quantum ad distinctionem realem, bona fuit opinio Philosophi, quod diuersitas est ex parte formæ. Sed non considerando prout res differt à re, sed prout differt ab intentione, vel prout intentio differt ab intentione, sic est vnitas ex parte formæ, & diuersitas ex parte materiæ, ut accipiamus materiam largè pro omni eo, quod habet rationem receptiui, vel susceptiui. Dicemus enim, quod ab illis eisdem ideis, à quibus fluxerunt formæ in materia, fluxerunt species in mentibus Angelorum. forma ergo lapidis est imitativa ideæ lapidis in mente Dei, sic & species lapidis in mente Angeli illius eiusdem ideæ existit imitativa. Species ergo lapidis in mente Angeli & forma lapidis in materia, non differunt, quod sint ab alia, & alia forma, vel ab alia, & alia idea diuina productæ, sed quia sunt in alia, & alia materia receptæ: ut quia species lapidis in materia habet esse in materia sensibili, ideo est omnino particularis, & contracta; recepta autem in mente Angeli, quia mens Angeli recipit excellentiori modo: ideo est ibi non ita particularis, & contracta: & quod dictum est de materia, & de mente Angeli, prout ab ideis diuinis recipitur in materia forma realiter: ab eisdem autem ideis recipitur species in mente Angeli intentionaliter, secundum quem modum differt res ab intentione: intelligendum est, prout ab eisdem ideis recipitur aliqua species: ut puta species animalis, vel lapidis in mentibus diuersorum Angelorum, secundum quem modum differt intentio ab intentione. nam in omnibus Angelis dicere possumus huiusmodi species intentionaliter recipi. In omnibus ergo talibus receptionibus, prout differt res ab intentione: & prout differt forma lapidis in materia, & species lapidis recepta in mente Angeli: vel prout differt intentio ab intentione: ut prout differt species lapidis, vel alterius rei recepta in mente vnus Angeli, & in mente alterius, semper est differentia ex parte materiæ: & vnitas ex parte formæ.

Et huiusmodi differentia ex parte materiæ, est secundum magis, & minus, ut Plato dicebat, & ut Philosophus in 1. phys. innuit dixisse Platonem. Est enim in talibus vnitas ex parte formæ, quia ab eadem idea est forma lapidis in materia, & species lapidis in mente Angeli. sic etiam ab eadem idea est species lapidis in mente istius Angeli, & in mente illius Angeli, & cuiuslibet Angeli. Sed in talibus est diuersitas ex parte materiæ secundum magis, & minus. quia influentiam ideæ lapidis, vel speciem derivatam ab huiusmodi idea, non æqualiter recipit materia, & mens Angeli; nec mens vnus Angeli, & alterius, immo non sunt duo Angeli huiusmodi speciem æqualiter recipientes, sed

A semper recipiunt secundum magis, & minus. Potest autem huiusmodi magis, & minus attendi per recipere magis vniuersaliter, & minus: vel per recipere magis excellenter, & minus, ut dicamus, quod Angelus superior recipit speciem lapidis magis vniuersaliter, quàm inferior: & inferior magis vniuersaliter, quàm magis inferior, vsque ad materiam, quæ recipit omnino particulariter.

Quod si tamen non inter quoscunque duos Angelos est huiusmodi magis, & minus secundum vniuersalitatem, de necessitate est illud magis, & minus secundum excellentiam. ut si est dare aliquos duos Angelos sic se habentes, quod non sint vniuersaliores species in vno, quàm in alio, nunquam tamen est dare duos Angelos, in vno quorum non sint excellentiores, & nobiliores species, quàm in alio: ita, quod vnus excellentiori, & perspicaciori, & nobiliori modo cognoscit res per species, quas habet apud se, quàm alius.

Ex his autem patere potest, quod ex parte representationis concludere possumus, quod non sufficit in mente Angeli ponere habitum connaturalem, ut quidam magni ponunt, nisi ponamus ibi, & species. Nam huiusmodi habitus quid reale esset, & quædam res esset cum habitus quandam speciem qualitatis nominet, nulla autem res creata potest esse representatiua, nisi sui ipsius. Nam differentia realis: vel differentia, quæ est in ipsis rebus, est ex parte formæ. ut ideo differt hæc res ab illa, quia est alterius formæ, & alterius ideæ imitatiua. iuxta illud Augustini 83. q. quæstione de ideis, quod non eadem ratione conditus est homo, quæ equus, sed singula proprijs sunt creata rationibus. Quæ enim alia, & alia ratione sunt producta, se inuicem sufficienter representare non possunt, si enim non sunt duæ res eisdem rationibus conditæ, non erunt duæ res, loquendo de rebus creatis, se sufficienter representantes. Ille ergo habitus nullam aliam rem sufficienter representare posset, quia à qualibet alia re esset alia ratione conditus.

C Sed non sic est de his, quæ habent esse intentionale, & reale: ut de speciebus in mentibus Angelorum, & de formis in materia. nam quia de eisdem rationibus sunt productæ hæ, & illæ; ideo oportet esse similitudinē, & representationem inter has, & illas. Nam quæ vni eidem sunt similia, inter se sunt similia.

Species ergo Angelorum sunt representatiuæ rerum materialium, quia sunt expressiones earundem rerum, & earundem idearum sunt imitatiuæ. Vnde & Augustinus 3. super Gen. ad Litterā ait, quod conditio cœli præfens erat in verbo Dei secundum genitam sapientiam: deinde facta est in creatura spiritali, hoc est in cognitione Angelorum secundum creatam in illis sapientiā. deinde cœlum factum est, ut esset etiam ipsa creatura in proprio genere.

Habitus nō
sufficit An-
gelo ad in-
telligendū.

Tomo 4.

7. Top. c. 1.

Tomo 3.

Tex. c. 10.

Idem

Celi creatio prius fuit in mente Angeli, quam in seipso. Quia ergo oia simul creata sunt, se dicit sapiens solutio colligit ex his, quæ supra, scilicet quantum ad materiam forme omnia simul facta fuerunt non quantum ad ordinem.

Idem ergo celum, quod prius fuit in Dei sapientia, habens ideam in Deo secundum illam, & eandem ideam factum est in mente Angeli, & postea factum est in propria materia, ut esset in genere proprio. Non est ergo mirum, si species celi in mente Angeli habens esse intentionale representat speciem celi in proprio genere habentem esse reale, quia ab eadem idea in Dei sapientia fuit hoc, & illud. Non ergo sufficit ponere huiusmodi habitum ad representationem rerum, quia nihil representaret habitus ille, nisi se ipsum.

Possit autem ex ipsa representatione huic opinioni obuiari, ut diceremus huiusmodi habitum esse determinatum ad genus, & ad speciem. Propter quod dato, quod posset representare alia se, non sufficeret vnus habitus ad omnia representandum. propter quod oporteret ponere multitudinem talium habituum, sicut ponimus multitudinem specierum.

Si ergo ad hoc vadunt ponentes huiusmodi habitum, ut saluent illud commune principium: Frustra sit per plura, quod fieri potest per pauciora, vel per vnum. Ideo negauerunt multitudinem specierum, saluantes per vnum habitum totam cognitionem angelicam, patet eos non habere intentum. quia nisi poneremus multitudinem habituum, sicut ponimus multitudinem specierum, per huiusmodi habitum sine speciebus tota cognitio angelica saluari non posset.

Secunda via ad hoc idem sumitur ex parte actus. Nam habitus non videtur (simpliciter loquendo) ordinatus ad actum secundum se, & ut est aliquid in genere, sed solum ad modum agendi. ut quia secundum Commentatorem, habitus est, quo quis potest agere, cum vult. Hoc enim sonat habitus, ut habiliter, & expeditiuam, ac facilem reddat potentiam ad agendum. Ideo dicitur habitus esse, quo quis potest agere cum vult, quia habentes habitum secundum eorum velle expedit, & facilius in actum exire possunt, etiam secundum hunc modum loquitur Philosophus in 2. Ethic. cum ait, quod signum generati habitus, est delectationem, vel tristitiam fieri in opere. Nam omne difficile videtur quandam tristitiam annexam habere: omne autem facile e contrario delectationem. Ante enim, quam quis acquirat habitum liberalitatis, potest opera liberalitatis facere, sed difficile est ei agere huiusmodi opera. Propter quod si eadem facit non liberalis, quæ liberalis, non faciet eodem modo, nec facit ea liberaliter, & delectabiliter. Adgenerato autem in eo habitu liberalitatis, faciet delectabiliter, quæ prius cum tristitia faciebat, & erit sibi delectabile dona tribuere, quod prius erat triste, vel saltem non delectabile. Ideo dictum est, quod signum generati habitus, est delectationem, vel tristitiam fieri in operibus: Delectationem quidem in propositis, tristitiam in oppositis. Ut postquam iam habemus habitum liberalitatis in operibus liberalitatis, siue in ope-

ribus propositis, faciendo talia opera delectamur. Si autem contingat nos non posse talia opera facere, propter defectum expensarum, aut sumptuum, vel propter aliam causam tristamur.

Sed ante acquisitionem habitus non delectamur in dando, nec tristamur in retinendo. Est ergo necessarius habitus non propter ipsum actum, sed prepter modum agendi.

Et ut melius appareat, quod dicitur, dicemus, quod consuevit distinguere duplex habitus: acquisitus, de quo locuti sunt Philosophi: & infusus, de quo loquuntur Sancti, & Theologi. Verum quia ponentes habitum, de quo locuti sumus, dicunt ipsum esse naturalem, oportet secundum hoc tria esse genera habituum, quorum quidam erunt naturales, quidam non naturales: & non naturales duplices, quidam acquisiti, quidam infusi.

Quanto ergo habitus est propinquior potentiae, tanto potentia secundum se erit minus remota ab huiusmodi actu, & per consequens potentia ipsa secundum se magis poterit in substantiam illius actus, licet per se non possit in modum agendi. & quia hoc est proprium cuiuslibet habitui, quod det quendam modum agendi, ut licet sine habitu possit potentia in actum, non tamen poterit in modum agendi, ut quod agat illum actum, sine habitu delectabitur: & eodem modo, quo ageret cum habitu. Si ergo ponantur tria genera prædicta habituum, propinquior est potentia habitui naturali, quam acquisito: & propinquior acquisito, quam infuso. nam & ipse habitus acquisitus est aliquo modo naturalis. Si ergo potentia potest in actum habitus acquisiti, licet non possit ita facilius, sicut cum habitu, multo magis poterit in actum ipsius habitus naturalis, licet forte non posset ita facilius exire in huiusmodi actum sine tali habitu, sicut cum habitu: eo, quod propinquior sit potentiae habitus naturalis, quam acquisitus. Non enim debemus imaginari, quod alius actus exeat à potentia, alius ab habitu, sed vnus & idem actus est exiens à potentia, & ab habitu: sed ideo ponitur habitus, ut facilius potentia exeat in talem actum.

Quicquid ergo sit de habitu supernaturali infuso: nullo tamen modo dicendum est, quod aliquis actus quantum ad ipsam substantiam actus, exire possit à potentia perfecta per habitum naturalem, qui non possit exire à potentia non perfecta per huiusmodi habitum. Nam, ut dicebamus, cum habitus acquisitus plus distet a potentia, quam habitus naturalis: si loquamur de ipsa substantia actus; potest potentia, licet non ita facilius, nec ita bene, in omnem actum habitus acquisiti sine tali habitu, & multo magis hoc poterit in actum habitus naturalis. Quare si nulla ponatur species in intellectu Angeli, sed solum ibi ponatur quidam habitus naturalis, ut possit intelligere omnia alia à se, poterit intellectus angelicus.

Habitus acquisitus, & infusus.

Habitus triplex.

Habitus quid 3. de anima c. 3. 11.

Habitus cur ponatur.

Intellectus c. 3.

Facile, & difficile quid.

Habitus generati si quid.

* Habitus cur ponatur in potentia.

cus etiam sine huiusmodi habitu intelligere alia a se, licet fortè cum difficultate hoc faceret. quod nullus poneret, quia nec cum facilitate, nec cum difficultate, nec aliquo modo potest Angelus intelligere alia à se per ipsam potentiam intellectivam, nisi per aliquid superadditum tam potentia, quàm substantia, per quod repræsententur huiusmodi alia.

Habitus ynde dictus.

Tertia via ad hoc idem sumitur ex parte ipsius habitus, nam, ut diximus, ideo dictus est habitus, quia potentiam habilitat ad agendum. Loquendo ergo propriè de habitu, impossibile est esse aliquem huiusmodi naturalem habitum. nã quod ex natura habet, quod agat, non indiget, ut habilitetur ad id agendum. Ex hoc autem indiget potentia habilitatione: quia & si ex se potest agere, non tamen potest faciliter, & delectabiliter agere, ideo indiget aliquo expediente, & habilitate: ut faciliter possit exire in actum. Dicitur autem aliquid alicui competere ex natura, vel quia per suam naturam nudam potest in id, vel quia hoc potest per ea, quæ de necessitate consequuntur naturam. Et quia potentia de necessitate consequitur substantiam; & quicquid est naturale, maxime si sit naturale, & ex natura formæ, de necessitate consequitur illud, cui est naturale. Si ergo ad actum intelligendi sufficit potentia intellectiva, & ille habitus connaturalis, sufficienter ex natura habebit Angelus, quod intelligat, cum non intelligat nisi per naturam: & per id, quod est naturale; & quod de necessitate naturam consequitur. Cum enim Angelus sit ipsa forma, nihil potest ei esse naturale, nisi per naturam formæ. quicquid autem est sic naturale, de necessitate consequitur illud, cui est naturale, ut patebit in questione illa: Vtrum Angelus intelligat per species innatas, vel acquisitas. Illa ergo perfectio, quæ ponitur in Angelo: non poterit esse habitus, quia nunquam requiritur habitus ad id, quod per sola naturalia sufficimus. Vnde & Simplicius in commento super prædicamentis, ubi distinguit quatuor species qualitatis ait: Quarta species qualitatis differt à tribus præcedentibus, quia illa habet esse solum in corporibus, quæ est forma & circa eam constans figura, sed tres species qualitatis primæ: ut habitus, & dispositio: naturalis potentia, vel impotentia: passio vel passibilis qualitas, distinguuntur per hoc: quod qualitatum, ut ait Simplicius, hæc quidem sunt naturales, hæc autem adventitiæ: volens, quod habitus, & dispositio secundum, quod huiusmodi sint qualitates adventitiæ. Nam, ut diximus, ad hoc indigemus habitu, ad habilitandum: non autem indigemus habilitatione ad illud, ad quod sufficienter ex natura determinamur. Impossibile est ergo (propriè loquendo) esse talem habitum naturalem. Dicemus ergo, quod vel loquimur de habitu largè: prout ipsa potentia dicitur habitus, & sic potest esse habitus naturalis, secundum quem modum loquitur Philosophus in 3. de anima: quod intellectus agens est sicut habitus quidam, ut est lumen ad colores: vel loquimur

Habitus duplex.

Tex. c. 11.

A de habitu propriè, & sic nullus est habitus naturalis: quia ad id, quod naturaliter nos habemus: & ad quod ex natura, vel ex consequentibus naturam sufficienter determinamur, non indigemus habitu. illud ergo, quod vocant habitum naturalem, non esset habitus, sed potentia, postquam naturalis esset. Esset enim naturalis potentia, & esset in secunda specie qualitatis, non in prima. Cum ergo nullus diceret, quod sufficienter solæ potentie Angeli ad intelligendum: non sufficit ponere intellectum, & habitum, nisi ponatur hæc species. Habet etiam ex parte ipsius Angeli specialem rationem, quare non oporteat ibi ponere habitum. nam in habentibus difficultatem in suo opere naturali, oportet habitum ponere ad habilitandam potentiam, sed Angelus, cum sit separatus à materia, nec habeat sibi unitum naturaliter corpus, vel aliqd aliud, quod posset esse retardativum, & impedimentum eius à suo opere naturali, in talibus operibus non oportet in Angelis ponere habitum, loquendo de habitu propriè. In operibus autem supernaturalibus, ad quæ non possunt sufficienter per naturam consurgere, oportet in ipsis habitus ponere.

Ponemus ergo in intellectu Angelico species non habitus, ut alia à se intelligere possit.

RESP. AD ARG. ART. II.

Ad primum dicendum, quod argumentum recipit falsa, & peccat in materia. nam falsum est, quod intellectus intelligat sine specie, & si indiget, quod semper convertatur ad phantasma, hoc non est, quod quando non actu intelligit, non habeat apud se speciem intelligibilem: sed quia illa species, quando non actu intelligit per ipsam, est in quodam actu semipleno, siue in quodam esse habituali. propter quod non sufficit, quod de se possit causare actionem intelligibilem, nisi rursus fiat conversio ad phantasma, per quam conversione illi speciei intelligibili tribuatur actualitas quædam, ut possit sufficienter causare actum intelligendi. Si enim anima non esset gravata mole corporis, & per voluntatem posset liberè se convertere super omnes species, quas habet: non indigeret fortè phantasmatis ad intelligendum. Species, ergo acquisitæ à rebus de necessitate indigent phantasmatis, ut ab ipsis fiat abstractio in intellectu: sed quod illæ species non sufficienter ad causandum actum intelligendi, & rursus oporteat phantasmata speculari, ut dicitur in 3. de anima, hoc est, quia non possumus nos liberè convertere super huiusmodi specie. falsum est ergo, quod intellectus noster non indigeat speciebus intelligibilibus ad intelligendum, sic etiam suo modo falsum est de intellectu Angeli.

Ad secundum dicendum, quod quantum ad diversas potentias, ponimus in aliqua potentia habitum, in qua non ponimus speciem, ita quod habitum, & speciem ponimus in intellectu: sed habitum, & non speciem ponimus in voluntate, sed

Intellectus humanus cur indiget phantasmate ad intelligendum.

1. de anima 12.

sed quantum ad vnam, & eandem potentiam, ut quantum ad potestatem intellectiuiam, de qua loquimur, magis est econuerso. Nam si in aliquo intellectu ponimus habitum, in illo de necessitate ponimus speciem. Nam cum habitus cause-
tur in nobis ex actib⁹, & nihil possit intellectus noster intelligere, nec possit exire in actum sine specie; impossibile est habitum esse in intellectu sine speciebus, loquendo de habitibus, quos possumus ex naturalibus consequi, vel acquirere. Quia de supernaturalibus in hac questione non intro-
mittimus nos, cum loquamur de intelligere angeli non supernaturali, sed si in intellectu ponimus speciem, non oportet, quod ibi ponamus habitum. Species enim abstractæ à phantasmatibus, incipiunt esse in intellectu ante, quam acquiratur habitus. Argumentum ergo, licet fuerit debile, contractum tamen ad materiam nostram, magis arguit oppositum, quam propositum.

Vel possumus dicere, quod intelligere per habitum, vel indigere habitu ad intelligendum, loquendo de intelligere, quod possumus acquirere ex natura, magis est ignobilitatis, quam nobilitatis. Nam indigere habitu ad tale intelligere, hoc est habere difficultatem aliquam in nostro opere naturali, quod non ad dignitatem, sed ad indignitatem pertinet.

Ad tertium dicendum, quod actus egredientes ab habitu sunt perfecti, quia difficultatem quandam habemus in nostris actibus, ideo indigemus habitu nostram potentiam habilitante, & expediente, ut possumus in actum perfectum exire, sed angelus non habens huiusmodi difficultatem in suo opere naturali, non indiget huiusmodi habitu, & hoc est multo maioris perfectionis.

Ad quartum dicendum, quod Philosophus in 2. Eth. non enumerat omnia, quæ sunt in anima, per hoc, quod dicit ibi esse potentias, habitus, & passiones. Nam & in anima sunt actiones intellectuales, & etiam actiones voluntariæ.

Etsunt ibi delectationes, quæ non comprehenduntur in aliquo prædictorum trium, sed ibi in 2. Eth. solum enumerantur, quæ sunt per se, & immediate principia actuum non quoruncunque, sed se tenentium ex parte appetitus. Actus enim appetitiuus, vel egreditur à potentia sine habitu, vel à potentia informata per habitum, vel ortum habuit ex passione. Non ergo per dictum Philosophi excluditur species intelligibilis, quæ non habet esse in appetitu, sed in intellectu.

Resolutio Dub. I.

Species intelligibilis in Angelo mouet intellectum ad intelligendum, sicut sensibile mouet sensum, ut sentiat.

Ad id autem, quod quærebatur, utrum species intelligibiles possint mouere intellectum ad intelligendum, dici debet, quod cum à specie intelligendi causetur intellectio in intellectu, sicut ab ipso sensi-

bili causatur sensatio in sensu, oportet nos dicere, quod species intelligibilis moueat intellectum, ut intelligat, sicut sensibile mouet sensum, ut sentiat. Sed quamuis oporteat nos sic dicere, multæ tamen difficultates contingunt circa hanc materiam. Nam mouens debet esse realiter distinctum ab eo, quod mouetur. Iuxta illud Philosophi: Omne, quod mouetur, ab alio mouetur.

Rursus mouens, ut videtur, debet esse quid distinctum subiecto ab eo, quod mouetur, quia ut scribitur in primo de Gen. Habitibus præsentibus in materia, cessat motus. Cum ergo mouens dicat quid in actu: illud autem, quod mouetur, dicat quid in potentia, si mouens non esset subiecto distinctum ab eo, quod mouetur, iam non fieret motus, quia enim iam esset actus in ipsa potentia, & iam haberet potentia, quod intenderet, iam esset habitus in materia, loquendo de materia largè, pro omni perfectibili, & de habitu largè, pro omni perfectione. Possumus autè addere & tertium, ut dicamus, quod mouens, & motum non solum differunt realiter, & non solum subiecto differunt, sed etiam distant loco, ut in multis videmus. Sed si species intelligibilis mouet intellectum ad intelligendum, mouens, & motum in idem coincident. Nam cum species intelligibilis non habeat per se esse, non habebit per se agere. In huiusmodi ergo motu, ipsa substantia angeli, vel ipse angelus se habebit, ut mouens, species autem intelligibilis erit ratio mouendi. Rursus: quia intellectio causata in intellectu ab huiusmodi specie, recipitur in ipsa substantia, siue in ipso angelo, in quo est huiusmodi intellectus. Nam omnes perfectiones, & omnia accidentia quantuncunque vnum insit mediante alio, immediate attingunt ipsam substantiam, ut non sit inter ea ordo situs, sed ordo causalitatis tantum, ut in pluribus locis, in questionibus, & tractatibus nostris declarauimus. Oportet, quod ipsa substantia angeli, vel ipse angelus in huiusmodi motione se habeat, ut quid motum. Erit ergo idem mouens, & motum, nec etiam inter mouens, & motum saluabitur distinctio secundum subiectum, & locum, quia species intelligibilis in ipso intellectu fundatur, ut in subiecto, & nec loco, nec subiecto est ab intellectu distincta.

Hoc ergo ordine in hac questione procedemus. quia primo soluemus difficultates tactas. secundo, quia idem potest mouere seipsum, non secundum se totum, sed secundum partes, prout vna pars mouet aliam, declarabimus in huiusmodi motione, quid habet rationem totius, & quomodo vna pars mouet aliam.

Sciendum ergo propter tres difficultates, si quæretur, utrum idem possit habere rationem motiui respectu sui ipsius, & utrum idem possit esse causa sui ipsius; Dicemus, quod si huiusmodi causalitas sit solum secundum aliam, & aliam acceptionem apud intellectum, non est inconueniens, quod idem respectu sui ipsius habeat quandam causalitatem, & quodammodo quendam

Mouens, & motum re, & subiecto distinguuntur.

Lib. 7. Phys. c. 1. & 10. T. co. 55.

Mouens, & motum distinguunt loco.

Libet de gradib⁹ formarum editus ante istam sententiam.

Vide de hoc s. quod 7.

Actus egrediens per habitum cur perfectus.

Cap. 5.

Cap. 5.

Species intelligibilis mouet intellectum, sicut sensibile sensum.

Actio, & passio quō fiat idem.

Actio quō dicitur passioem facere.

Mouēs, & motum immediate re differunt.

Mouens, & motum ex consequenti re quāduque non differunt.

Actio quō se ipsum moueat.

Angelorū species quō moueat intellectum.

dam modum efficiendi. secundum quem modū loquitur Gilbertus in 6. principijs, quod passio est effectus actionis. Idē enim est actio, & passio: Sed, ut est ab agente, dicitur actio, ut recipitur in passio, dicitur passio. Cum ergo hoc modo recipiatur in passio, quia est causata ab agente: dicitur esse passio effectus actionis, dicitur ergo actio passionem facere, cum tamē eadem res sit actio, & passio. Nam sicut idem aliter, & aliter sumptū potest esse prius, & posterius seipso: sic idem aliter, & aliter consideratum, quendam modum causalitatis, & efficientiæ supra seipsum habere poterit. sed huiusmodi causalitas, & prioritas erit secundum acceptionem intellectus. hoc ergo modo non solum poterit idem mouere seipsum, sed poterit seipsum causare, & facere. Sed si in talibus sit aliqua immutatio realis, ut si sit aliqua res effecta præter mouens, & motum, ut apparet in proposito, quia præter speciem intelligibilem, quæ se habet, ut mouens: & præter potentiam intellectiuam, quæ se habet, ut id, quod mouetur; est dare intellectionem, siue actum intelligendi causatum à specie in ipso intellectu, qui est quid differens ab utroque. cum ergo sic se habeant mouens, & motum; si queratur, utrum oporteat talia esse realiter differentia; Dicemus, quod in ipso motu reali, quantum ad id, quod est immediate mouens, vel immediate ratio mouendi, & quantum ad id, quod est immediate motum, vel immediata ratio, quod moueatur, de necessitate oportet esse realiter differentia mouens, & motum, & quantum ad hoc valet dictum Philosophi. sed quantum ad id, quod mouet, vel mouetur ex consequenti non est inconueniens idem mouere seipsum. quod veritatem habet tam in mouentibus actiue, & in motis passiuē, quā in rationibus mouendi actiue, & passiuē, ut apparet in motu grauis, & in motu animalis. Graue enim per se, & immediate mouet medium, à quo est realiter distinctum: ex consequenti autē mouet seipsum à quo est realiter indistinctum. Sic licet forma non agat, sed sit ratio agendi: & licet materia non patiatur, sed sit ratio patiendi: totum autem compositum agat per formam, & patiatur per materiam, secundum quem modum loquendi, anima, quæ se habet, ut forma, est ratio, quod animal moueat corpus; & corpus, quod se habet, ut materia, est ratio, quod animal moueatur. Ipsa ergo anima est realiter differēs à corpore, sed ipse animal, quod est mouens, & motū, non oportet, quod sit differens à seipso. Si ergo animal moueret seipsum per se, & primo esset à seipso distinctum realiter: sed cum moueat se per partes, sufficit, quod partes à seipsis realiter differant. Sic & in proposito ipse angelus per voluntatem, & per speciem intelligibilem mouet: per intellectū autem mouetur, in quo causatur ipsa intellectio à voluntate, & à specie intelligibili, sicut in ipso corpore causatur motus ab anima: erit ergo voluntas, & species intelligibilis differens realiter ab intellectu, sed non oportet, quod Angelus sit differens à seipso. Amota est ergo difficultas prima,

A quod mouens, & motum debent esse realiter distincta.

Secunda autē difficultas, qua dubitatur, utrum mouēs, & motum sic se habeant, quod oporteat subiecto esse distincta, soluitur, nam si mouens, & motum sic se habent, quod quodlibet habet per se esse, & quodlibet habet per se agere: oportet talia esse subiecto distincta, quia esse non potest, quod duo aliqua differēcia realiter sint talia, quod quodlibet habeat per se esse, & tamē sit idē subiecto. sed si mouens, & motum nō sunt talia, quod quodlibet habeat per se esse, sed dicitur vnum esse mouens, quia est ratio, quare aliquid moueat, & aliud motum, quia est ratio quare aliquid moueatur: non oportet ea esse distincta subiecto. ut si animal mouet per animam, & mouetur per corpus: non oportet corpus, & animā esse distincta subiecto: immo vnum subijcitur alteri, tanquā materia formæ. Sic & in proposito species intelligibilis, & voluntas, & potentia intellectiua non habēt per se esse. Propter quod si aliquid istorum dicitur mouēs, & aliquid motum; hoc est, quia vnum est ratio mouendi actiue: aliud mouendi passiuē. propriē ergo loquendo, sicut anima non intelligit, sed homo per animam, ut dicitur in 1. de anima. Sic voluntas angeli non dicitur agere, sed angelus per suam voluntatem agit, nec intellectus angelicus (propriē loquēdo) intelligit, sed angelus intelligit per suū intellectum. Si ergo voluntas, mediante specie intelligibili, mouet intellectum; non oportet talia esse distincta subiecto. quia nō habent per se esse, nec per se agere, nec per se pati, sed possunt esse ratio actionis, & passionis. Per mouere ergo mediate, & ex consequenti soluitur difficultas prima, ut angelus mouet seipsum, sed hoc est ex consequenti, sicut animal mouet seipsum, quia est anima ratio mouēdi corpus, sic & angelus mouet seipsum ad intelligendum, quia voluntas, & species intelligibilis sunt ratio, quod moueatur intellectus angelicus. Per agere autem, & pati per se, & per esse rationem agendi, & patiendi, soluitur difficultas secunda. Nam cū aliqua sic se habeant, quod vnum dicitur esse mouens, & aliud motum, si talia non sint per se agentia, & patientia, sed sint solum ratio agendi, & patiendi, non oportet esse distincta subiecto. Verum quia in secunda difficultate tangebatur, quod habitibus existentibus in materia, cessat motus: & cum potentia adepta est actum, non vltius mouetur ad actum? ex quo concludebatur, quod cum agens habeat rationem actus, & passum rationem potentiæ: si agens, & patiens non differrent subiecto, sed passum esset subiectum agentis, sicut intellectus est subiectum speciei intelligibilis: iam potentia haberet suum actū, & non vltius moueretur ad actum. Dicemus ergo, quod semper agens habet rationem actus, sed non oportet, quod sit actus, quem efficit formaliter: sufficit autem, quod sit huiusmodi actus causaliter, & virtualiter. Anima enim est ratio, quare fiat motus in corpore, sed non est formaliter ipse motus: ideo

quan-

Tex. c. 64.

quantuncunque corpus habeat animam, nō propter hoc mouetur, sed potest in eo ab anima fieri motus: sic, & species intelligibilis non est formaliter ipsa intellectio. Quantuncunque ergo species intelligibilis sit præsens ipsi intellectui, non propter hoc est in intellectu, nec est propter hoc præsens potentia actus intelligendi, in quæ potentia transit, sed mouetur intellectus ad huiusmodi actum per huiusmodi speciem.

Agens & patiens an sint semper loco distincta.

Tertia autem difficultas de distinctione secundum locum, dupliciter potest tolli. Nam cū dicitur, quod agens, & patiens sunt distincta loco; Dicemus, quod, aut loquimur de actione corporalium, aut (spiritualium: cum enim corpus agit in corpus (quia duo corpora in eodem loco esse non possunt) oportet, agens, & patiens esse distincta loco, ut si ignis calefaciens agit in lignum calefactibile, oportet ignem, & lignum loco distincta esse. Sed si loquamur de actione spiritualium, non oportet spiritualia esse loco distincta à suis passivis, immo econtrario, ibi sunt spiritualia, ubi sunt sua passiva, iuxta illud Damasceni libro primo capit. 16. Intellectualis, & incorporea natura, ubi est, ibi operatur. Et quia angelus est quid spirituale, non oportet si in angelo saluamus actionem, & passionem, talia esse distincta loco. Potest autem hæc difficultas aliter tolli. Nam cum dicitur, quod agens, & patiens, oportet loco esse distincta: aut loquimur de his, quæ agunt per se, & patiuntur per se, vel de his, quæ sunt ratio per se agendi, & patiendi, de his namque per se agunt, & per se patiuntur, si sunt corporalia, oportet esse distincta loco. sed si sunt per se ratio agendi, & patiendi, non oportet esse distincta loco. Nam animal, quod moueat, habet per animam: quod moueatur habet per corpus. Anima autem, & corpus non sunt loco distincta. Sic & in proposito: voluntas enim, & species intelligibilis, & potentia intellectiva, non habent per se esse: nec sunt per se mouentia, & mota. Sed angelus per ista est quid mouens, & motum, ut per voluntatem, & speciem intelligibilem, mouet se, ut intelligat: per intellectum mouetur, & suscipit in se intellectionem. Non oportet ergo talia loco distincta esse. Immo cum substantiæ separatae non sint formæ situales, arguere in talibus de distinctione locali, non est procedere ex proprijs, sed ex extraneis.

Mouere se ipsum quot modis contingat.

Solutis difficultatibus, volumus declarare, quomodo Angelus mouet seipsum. Ad quod intelligendum dicemus, quod mouere seipsum potest esse, vel remouendo prohibens, vel quia pars mouet: partem ut graue mouet seipsum remouendo prohibens, ut scindendo medium, quod prohibet ipsum esse deorsum: Animal autem mouet seipsum utroque modo, & quia pars mouet partem, ut quia anima mouet corpus, & remouendo prohibens. Nam membra possunt in diuersas partes moueri, & quia sunt de se indeterminata, ipsa indeterminatio prohibet ea, ne moueantur. Nam qua ratione mouerentur ad vnā partem, mouerentur & ad aliam. Cum ergo per ap-

A petitum determinantur membra, quod mouetur ad hanc partem, & non ad illam, ipse appetitus tollens indeterminatam dicitur remouere prohibens. Quod autem diximus de animali possumus adaptare ad angelum. Nam angelus mouet seipsum, & remouendo prohibens, & quia pars mouet partem. Cū ergo dupliciter ibi pars moueat partem, & tripliciter moueat se angelus ad intelligendum, ut in quaestionibus nostris de cognitione angelorum diffusius diximus. erit. n. ibi tria considerare: voluntatem, speciem intelligibilem, & intellectum. Nam angelus per voluntatem conuertendo se super speciem intelligibilem causat intellectionem in intellectu, & mouet seipsum ad intelligendum. In hac ergo motione potest comparari voluntas ad intellectum, quem mouet, & ad speciem intelligibilem, supra quam se conuertit: & ipsa etiam species intelligibilis potest comparari ad intellectum, prout in eo causat intellectionem. Omnibus ergo istis modis angelus seipsum mouet, aliter tamen, & aliter. Nam prout per voluntatem conuertit se supra speciem intelligibilem, mouet seipsum tantquam remouens prohibens. Nam cum sint multæ species tales in intellectu, indeterminatum est, à qua debeat moueri intellectus: & cum non possit simul moueri ab omnibus, manente tali indeterminatone, non mouebitur ab aliqua voluntate ergo conuertente se specialiter super hanc speciem fit determinatio, quod ab hac specie intellectus moueatur. Conuertendo ergo se specialiter, & determinatè voluntas super hanc speciem, remouet determinationem, quæ prohibebat, ne hæc species intellectum moueret. Angelus ergo per voluntatem conuertens se determinatè super hanc speciem, mouet seipsum, tantquam remouens indeterminatam, & prohibens. Sed prout tam per voluntatem, quam per speciem intelligibilem causat aliquid in suo intellectu, mouet seipsum, sicut pars mouet partem, aliter tamen, & aliter. Distinguemus enim quadruplicem partem, & quadruplex totum, ut dicamus, quod est quoddam totum essentiale, sicut animal componitur ex anima, & corpore, & ibi pars mouet partem, sicut anima corpus: & est quoddam totum integrale, sicut aer, vel aqua, integratur ex diuersis partibus, & ibi pars mouet partem, quia vna pars aeris mota mouet aliam, & est quoddam totum potentiale, sicut angelus: vel anima componitur ex diuersis potentijs, & ibi pars mouet partem, ut intellectus mouet voluntatem, & econuerso: ut tam anima, quam angelus per intellectum mouet se ad volendum, ostendendo obiectum voluntati, & per voluntatem se mouet ad intelligendum, conuertendo se super speciem intelligibilem, & causando intellectionem in intellectu.

Quæst. de cogn. Ang. prius editæ quàm 2. sentent.

Angelus quomodo moueat se ad intelligendum remouendo prohibens.

Angelus quomodo moueat se ad intelligendum per partem.

Totum, & pars quadrupliciter.

D Est autem & quartò quoddam totum perfectibile, habens in se diuersas perfectiones. poterit ergo secundum vnā perfectionem mouere se in ordine ad aliam, sicut potest per vnā potentiam, mouere se in ordine ad aliā. Hoc ergo modo per speciem

speciem intelligibilem, quæ est quædam perfectio: in ipso intellectu, qui est etiam quædam naturalis potentia, & quædam perfectio, causando intellectionem, mouet seipsum ad intelligendum.

RESP. AD ARG. DVB. I.

Ad primum dicendum, quod species intelligibilis actionem causat intelligendi, prout supplet vicem obiecti. Agit hoc ergo in virtute obiecti, quod est quædam res, quantumcūq; ergo species sit quid intentionale: in virtute rei, & in virtute obiecti, poterit efficere actionem realem.

Ad secundum dicendum, quod species intelligibilis non habet causalitatem supra ipsum intellectum, qui est quid prius, quod ipsum causet, vel efficiat: sed causalitatem habet supra ipsam intellectionem, quæ est posterior ipsa specie, quam causat, & efficit in intellectu. Si enim informe naturali origine præcedit formatum: Et si materia naturali origine præcedit formam: poterit tamē à forma aliquid causari in materia, vt ab anima causatur motus in corpore. Nec oportet, quod prius fuerit anima, quàm corpus, sed sufficit, qd prius fuerit anima, quàm motus, qui per ipsam causatur in corpore.

Voluntas intellectum determinat.

Intellectus quo mouetur à voluntate.

Actio prima intellectus non mouet voluntatem.

Tomo I. cap. 12.

Ad tertium dicendū, qd licet in intellectu sint multe species intelligibiles: tamen mouet intellectum hæc species intelligibilis, & non illa, quia voluntas cōuertit se determinatē super hanc speciem, & non super illam.

Ad quartum dicendum, quod est dare aliquā actionem in intellectu, ad quam non mouetur per voluntatem: vt ad primam actionem intelligendi non potest intellectus moueri per voluntatem, cum nondum sit facta voluntas in actu, sed ad omnes alias mouetur intellectus ad intelligendum per voluntatem. Secundum ergo hoc loquitur August. 11. de Trinit. quod partum mentis antecedit appetitus. Prima autem actio intelligendi in angelo est, qua intelligit seipsum, & quæ sunt in ipso. Per hanc autem intellectionem factam in actu, voluntas potest se cōuertere super his, quæ sunt in angelo: vt super hanc speciem intelligibilem, vel super illam. Propter quod actio voluntatis præcedit intelligere angeli, quo intelligit alia per speciem: non autem quo intelligit se per essentiam.

Resolutio Dub. II.

Sicut accidentia speciei, sequentia formam, insunt rei à principio suæ generationis, ita & in Angelis species intelligibiles, quæ sunt accidentia speciei sequentia formā, à primordio sunt cōcreatae ipsis Angelis: qui, cū per aliud perfici nō possint in cognitione naturali, creati sunt speciebus plenī. Hinc non sunt acquisita, siue Angelus vniuersalia, siue particularia intelligat, ne res in Angelum actionem haberent. Quod esset absurdum.

A

Ad id autem, quod quærebatur, vtrum species, per quas intelligit Angelus, sint innatæ, vel acquisitæ: Dici debet, quod de hoc sunt varij modi dicendi.

Nam quidam voluerunt, quod angeli omnia intelligant per species acquisitas: Quidam verò, qd omnia per species innatas: Aliqui verò tenuerūt viam mediam, quod angeli vniuersalia intelligant per species innatas: particularia verò per species acquisitas. Nos autem illi sententiæ assentimus, quod Angelus nullam speciem acquirat, sed quælibet intelligentia creata est plena formis, & quælibet intelligentia habet concreatam in ea sapientiam, secundum qd res habent esse in proprio genere. Sed, vt patet, nullo modo esse posset, quod haberet concreatam sapientiam de rebus in proprio genere, nisi intelligeret particularia per species concreatas, cum res in proprio genere habeant esse particulare: hoc est ergo, qd ait August. qd conditio cœli prius erat in verbo secundum Dei sapientiam: deinde facta est in creatura spiritali secundum concreatam in illis sapientiam: deinde factum est cœlum in proprio genere. Et subdit, quod sic, & species aquarum, atque terrarum, haturæ lignorum, atque herbarum, quasi dicat, quod omnia, scilicet cœlum, & elementa, vt terra, & aqua: & elementata, vt signa, & herbæ, prius fuerunt in verbo secundum Dei sapientiam: postea facta sunt in cognitione angelorum secundum creatam in illis sapientiam, nec hoc est intelligendum quantum ad cognitionem vniuersalem tantum, vt quod dicantur angeli habere concreatam sapientiam de rebus vniuersalibus tantum: cum per huiusmodi sapientiam cōcreatam dicantur habere cognitionem de rebus, & in proprio genere, vbi non habent esse vniuersale, sed particulare. Nam si considerentur verba posita: est cœlum in cognitione angeli secundum creatam sapientiam, & postea factum est, vt esset in proprio genere. sic ergo factum est cœlum in angelo quantum ad sui cognitionem, sicut factum est in exteriori materia. Sicut ergo in exteriori materia habet cœlum esse in proprio genere, sic per factionem cœli in mente angeli habet cœlum cognosci in proprio genere. Immo idem August. in eodem secundo planē vult, angelos non accipere cognitionē à rebus. Vnde ait: Neque enim sicut nos ad participandam sapientiam perficiebantur angeli, vt inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicerēt. Non ergo perficitur cognitio angelorum ex acceptione à rebus, vt qd per sensibilia in intelligibilia procedant: sicut & nos facimus, sed si acciperent cognitionem à rebus, vel in vniuersali, vel in particulari, in aliquo perficeretur eorum cognitio ex ipsis rebus, quod cum omnino negandum sit, nihil intelligunt naturali cognitione, nisi per species innatas.

Angelo intelligit per speciem concreatam

B

C

But quod habet concreatam sapientiam de rebus vniuersalibus tantum: cum per huiusmodi sapientiam cōcreatam dicantur habere cognitionem de rebus, & in proprio genere, vbi non habent esse vniuersale, sed particulare. Nam si considerentur verba posita: est cœlum in cognitione angeli secundum creatam sapientiam, & postea factum est, vt esset in proprio genere. sic ergo factum est cœlum in angelo quantum ad sui cognitionem, sicut factum est in exteriori materia. Sicut ergo in exteriori materia habet cœlum esse in proprio genere, sic per factionem cœli in mente angeli habet cœlum cognosci in proprio genere. Immo idem August. in eodem secundo planē vult, angelos non accipere cognitionē à rebus. Vnde ait: Neque enim sicut nos ad participandam sapientiam perficiebantur angeli, vt inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicerēt. Non ergo perficitur cognitio angelorum ex acceptione à rebus, vt qd per sensibilia in intelligibilia procedant: sicut & nos facimus, sed si acciperent cognitionem à rebus, vel in vniuersali, vel in particulari, in aliquo perficeretur eorum cognitio ex ipsis rebus, quod cum omnino negandum sit, nihil intelligunt naturali cognitione, nisi per species innatas.

Angel accipit cognitionem rebus Aug. 1 Tomc

D

Dicitur autem hanc veritatem triplici via declarare. Prima via fuit prout angelus cōsideratur secundum se, & secundū naturam suam. Secunda prout comparatur ad Deū, qui est eo superior. Tertia prout cōparatur ad ista sensibilia, quæ

quæ

quæ sunt inferiora ipso. Prima via sic patet: Dicemus enim, quod ad naturam aliquam possunt comparari aliqua habentia se per posterius ad ea, quæ habent esse reale: & aliqua quæ habent esse intentionale. & sicut videmus in rebus accidentibus, quæ dicunt quid rei, sic debemus advertere in intentionibus, ut in speciebus, quæ dicunt intentiones quasdam. Sic enim videmus in accidentibus rebus, quod aliqua dicuntur esse accidentia individui, sequentia materiam, aliqua vero accidentia speciei, sequentia formam. Quantum enim ad accidentia individui, eo, quod talia accidentia sequuntur materiam; non oportet rem in sui primordio habere omnia huiusmodi accidentia: immo pōt secundum talia accidentia variari, & potest de talibus accidentibus aliqua de nouo acquirere, sequuntur enim talia accidentia in multis modum materię, ut sicut materia est quid in potentia, nec est de se perfecta omni perfectione, quia potest perfici, sed nunc acquirit vnā perfectionē, nūc aliam: sic & res respectu talium accidentium est in potentia, nec habet in sui primordio omnia huiusmodi accidentia, sed potest de nouo nunc acquirere hoc accidens, nūc illud. Verum quia individuum materiale non est ipsa materia: nec est potentia omnino in genere entium: ideo non oportet, quod in sui primordio nullum accidens habeat, loquendo etiam de accidentibus materialibus: nec oportet omnia talia accidentia esse separabilia. immo inter ipsa accidentia, quæ distinguuntur à proprio, quod est accidens speciei, & sequens formam, dicuntur aliqua esse separabilia, aliqua inseparabilia. sed si ipsum indiuiduū esset potentia pura in genere entium, nullam distinctionem haberet. Propter quod dicitur in Meta. 1. q. 1. fundamēto naturæ nihil est distinctū, nec quantum, nec quale. Sic ergo loquendum est de accidentibus individui, & sequentibus materiam. Sed accidentia speciei, & sequentia formam, à primordio insunt rei: nulla enim res est, quæ in sui primordio non habeat omnia accidentia sequentia speciem. oportet enim talia conuenire omni, & semper. Cum enim forma dicat qd in actu, respectu consequentium formam, nō se habet res, ut in potentia, sed ut in actu, ideo à sui primordio actualiter perfecta est res secundum omnia huiusmodi accidentia. Et quod dictū est de accidentibus habentibus esse reale: veritatem habet de speciebus intelligibilibus habentibus esse intentionale. Nam secus est de angelo, qui est ipsa forma non vnita corpori, nec acquirens perfectionem per corpus, ubi nihil secundum naturæ cursum esse potest, nisi consequens formā: & de anima humana, quæ est perfectio corporis, & quæ perfectiones suas est apta nata acquirere per corpus: & ubi multa sunt, quæ cōsequuntur per corpus. Species ergo in mente Angeli comparantur ad Angelum, sicut accidentia speciei comparantur ad rem quamlibet existentem in specie, sicut ergo quælibet res nascitur plena accidentibus speciei: & sicut quælibet res ad ta-

Accidentium pulcherrima distinctio.

Et 1. Meta. 1. c. 17. & 7. Meta. 1. c. 8.

A lia accidentia se habet, ut aliquid in actu: eo, quod huiusmodi accidentia sequuntur formam, quæ dicit quid in actu: sic quælibet intelligentia nata, & producta est plena speciebus intelligibilibus, & ad omnes huiusmodi species se hēt, ut aliquid in actu: eo, quod tales species non sequuntur materiam, cum Angeli sint immateriales, sed sequuntur formam, quæ est quid in actu. Sic ergo nulla res de nouo acquirit aliquod accidens speciei, sed talia omnia sunt rebus concreata, vel congenita: sic & respectu specierum intelligibilium se habet intelligentia, ut nullam de nouo secundum naturæ cursum possit acquirere. Intellectus enim noster, tum quia per corpus perficitur, tum quia est sicut materia prima in genere intelligibilium, non solum de nouo potest acquirere speciem, immo à sui primordio nullam habet in se speciem, quia sicut in materia prima secundum, quod huiusmodi non est aliqua distinctio per species sensibiles: sic nec in intellectu nostro in sui primordio est aliqua distinctio per species intelligibiles, sed nascitur sicut tabula rasa, in qua nihil est pictum, ut dicitur in 3. de anima.

T. c. 14.

Secunda via ad hoc idem sumitur, prout angelus comparatur ad Deum. Dei enim perfecta sunt opera. Dicemus ergo, quod aliqua res perfectionem, quam habent, possunt acquirere à solo Deo: aliqua vero possunt à rebus alijs perfectionem acquirere. In illis autē perfectionibus, quæ à solo Deo sunt in rebus: Deus, à quo relegata est omnis inuidia, cuiuslibet rei dat quantum recipere potest in his, quæ sunt naturæ, vel quantum recipere vult in his, quæ sunt gratiæ. Vnde Aug. circa finem de vera Religione ait, qd Deus, qui nulli naturæ, quæ ab ipso bona esse potest, inuidit, in ipso bono alia quantum vellent, alia quantum possent, ut manerēt, dedit. Intellectum ergo nostrum non creat Deus perfectam speciebus, quia potest perfici per aliud, ut per corpus, sed intellectum angelicum, qui non est vnitus corpori, & qui non pōt perfici per aliud, ut per corpus, produxit plenum speciebus, cui tantum de speciebus dedit, quantum secundum suā capacitatem recipere potuit, creauit enim Angelum plenum sapientia, ut de omnibus naturis rerum per sapientiam concreatam cognitionē habere posset: iuxta illud Ezech. Tu plenus sapientia, perfectus decore.

To. 1.

Ezech. 28.

D Tertia via ad hoc idem sumitur ex eo, quod Angelus comparatur ad istas res sensibiles. Nā quod non tangit, non agit. Possumus autem distinguere triplicem contactum, naturalem, essentialē, & secundum dimensionem quantitatiuā. Naturalem autem contactum habent illa, quæ naturalem vnionem habent ad inuicem, sed contactum essentialē dicuntur aliqua habere, qñ essentia vnus est in essentia alterius, secundum quem modum Deus attingit essentiam cuiuslibet rei, quia essentia illius illabitur essentiæ cuiuslibet rei, & est intimior rei, quā ipsa sibi, ipsam in esse conseruans. Sed contactum ad quantū-

Contactus triplex.

quāritatē hēt aliquid, vel quia ſitūaliter quāritatē attingit, ſicut corpus attingit corpus, vel quia quantitas eſt ratio, quōd rem aliquam attingat, & quōd in re exiſtat, ſecundum quem modum etiam ſpiritualia dicuntur habere talem contactum quantitativum: non quōd ipſa ſint quantita, ſed quia ipſa attingunt quantitatem rei. & quia quantitas eſt ratio, quare talia rem attingāt, vt ſi angelus mouet corpus aliquod: dicitur eſſe in ipſo corpore, & ex hoc ipſum corpus attingere. Non enim dici poteſt, quōd angelus ſit in corpore, vel in aliqua re ratione eſſentiae rei, quia ſi illa res eſſet indiuiſibilis, & non eſſet quanta, nunquā illi rei poſſet illabi angelus. Eſt ergo angelus in re, quia eſt intra quantitatem rei. Anima enim, quia non eſt quanta, non poteſt illabi angelus, vt vult Auguſt. li. de Eccl. Dogm. Quōd ergo res attingat rem, vel ſumitur ratio ex ipſa eſſentia rei, & hoc eſt in ſolo Deo, qui cuiuslibet rei eſt intimus per eſſentiam, vel ſumitur ex quantitate rei, vel ex connaturalitate ad rem. Si ergo res aliae à Deo poſſent intellectionem, vel ſpecies intelligibiles cauſare in angelo; vel ſi angelus poſſet ſpecies intelligibiles acquirere à rebus: hoc eſſe non poſſet, niſi res haberent aliquam actionē an ipſum angelum, vel in intellectum eius. Attingerent ergo ipſum non per eſſentiam, quia hoc eſt proprium ſolius Dei, nec per quantitatem, quia angelus non eſt quantitas. Sicut enim cœlum tangit nos, quia inſluit in nos: nos autem non tangimus aſum, quia non habemus inſluentiam in ipſum. Sic ſpiritualia habent contactum ad corpora, quia ſunt in corporibus, & poſſunt eſſe intra quantitatem corporum: corpora autem, nec aliqua aliae res, creatę proprie attingunt angelum, nec poſſunt illabi angelo, quia angelus quantitate caret, intra quam eſſe valeāt res creatę. Loquendo enim de rebus habentibus per ſe eſſe, niſi aliud à Deo poteſt illabi angelo, vel eſſe in angelo, vel aliquid imprimere in angelum. Res autem non habentes per ſe eſſe: nō eſt inveniētes eſſe in angelo, ſicut perfectiones in perfectibili, vt potentiae angeli ſunt in angelo. Sic etiam non poteſt eſſe talis contactus per connaturalitatem, quia aliae res ab angelo, à quibus poſſet abſtrahere ſpecies, non habent naturalem vnionem ad angelum. Prouidit enim Deus intellectui noſtro, quōd haberet quandam naturalem vnionem ad phantaſiam, vt ex ea poſſet recipere ſpecies. Imaginabimur quidem, quōd eſſentia animae intellectiuae, in qua eſt intellectus tanquam in ſubiecto, eſt tota in qualibet parte corporis. propter quod in organo phantaſtico eſt tota eſſentia animae: ex qua eſſentia dicitur ipſe in intellectus habere quandam vnionem ad phantaſiam. Nam licet intellectus nec ſit corpus, nec ſit virtus in corpore, eſt tamen naturaliter in eſſentia animae, quae naturaliter eſt vnita corpori, & cuiuslibet parti corporis. Propter quod aliqua naturalis vnio eſt ipſius intellectus ad phantaſiam: non autem quōd ſit huiusmodi vnio tanquam perfectio ad perfectibile, quia intellectus, nec

Tomo 3.

Spēs intel-
ligibiles
quō nobis
acquirant

A eſt organum, nec perfectio organi. Propter quod dictus eſt nō eſſe corpus, nec perfectio corporis: habet tamen ſe, vt declarauimus, non ſicut perfectio ad perfectibile, ſed ſicut id, quod eſt in eſſentia naturaliter coniuncta corpori, & phantaſia. Et ideo intellectus habet naturalem vnionem ad phantaſiam: ex qua naturali vnione, & contactu poterit phantaſma in virtute intellectus agētis aliquid imprimere in intellectu poſſibili. Cum ergo non ſit dare plures modos contactus, nullomodo poterit intellectus angelicus aliquid recipere ab ipſis rebus, ſed totum habebit à Deo. Intelligit ergo Angelus non per ſpecies à rebus acceptas, quae nihil poſſunt agere in ipſum, ſed per ſpecies concreatas à Deo.

Angelus
quō int-
gat.

RESP. AD ARG. DV B. II.

B

D primum dicendum, quōd Angeli cognoscunt res, ſecundum quōd res habent eſſe in proprio genere, & in ſeipſis. Propter quod non cognoscunt futura contingentia, quae non ſunt determinata in eſſe: progredientibus ergo rebus in eſſe: multa incipiūt cognoscere angeli, quae prius ignorabant: non quōd à rebus ſpecies accipiant; ſed quia res iſtae nondum determinatae per eſſe, non ſufficienter ſciri poterant per ſpecies exiſtētes in angelo, quae poſtea quā determinatae ſunt per eſſe, inceperūt angeli per ſpēs, quas habebant apud ſe, habere cognitionem de rebus illis: non quōd nouam ſpeciem acquiſierunt, ſed quia res illae inceperūt nouiter eſſe. hoc ergo modo multa addiſcunt angeli per ea, quae ſunt in Eccleſia, non quia à talibus ſpeciem acquirant, ſed quia talibus rebus factis, & in eſſe progredientibus inceperunt de eis habere notitiam.

Angeli
multa
no cog-
ſcant, ſi
nouis
ſi
ciebus.**C**

Ad ſecundum dicendum, quōd ſpecies innatae aequaliter aſpiciunt abſentia, & praſentia: nec diſtantia localis (per ſe loquendo) impedit cognitionem angelicam. vnde Aug. 12. ſuper Gen. ad litteram, narrat de quodam ſpiritu immundo, qui multa longinqua praedicebat.

Angeli
cognitio
diſ-
tia non
peditur.

Tomo 3.

Demon-
ginqua
ciens.

Quod verò addebatur, quōd ſpecies innatae aequaliter reſpiciūt praſentia, & futura; dicimus eſſe falſum. Nam ſpecies illae reſpresentant res, ſecundum quōd habēt eſſe, & quia praſentia habent eſſe determinatum, quod non habent futura, & maxime ſi ſunt futura contingentia: ideo ſpecies illae determinatae reſpresentant praſentia: non autem reſpresentant futura contingentia determinatae.

D

Ad tertium dicendū, quod Demones vigent experientia tēporū, non quod à rebus ſpecies accipiant, ſed quia, vt diximus in ſolutione primi argumēti, rebus progredientibus in eſſe, incipiunt eis eſſe nota, quae prius erant ignota, quia incipiunt aliquid res habere eſſe determinatum.

Phantaſm.
quō i inte-
lectum ag-
re poteſt.

Ad quartum dicendum, quōd efficacia luminis intellectus agentis, non ſufficeret, nec cuiuſcūq; luminis alterius creati, quōd phantaſma ageret in intellectu, niſi haberet aliquam naturalem

lem

lem vnionem, & contactum ad ipsam. & quia hoc non habent res creatæ ad Angelum, ideo nō possunt species imprimere in ipsum.

Resolutio Dub. III.

Species vniuersaliores sunt in Angelis superioribus, quàm inferioribus. Idq; patet ex ordine Gubernatorum Ciuitatis: Artium practicarum; speculatiuarumq; similitudine, potentiarumq; ordine. Adde etiam, quòd quilibet intellectus quanto, primo intellectu est similior, eo magis est vnitus, ac simplicior, & per pauciora, & vniuersaliora intelligit, cuiusmodi sunt Angeli superiores primo intellectui similiores.

A Id id autem, quod quærebat: vtrum species existentes in Angelis superioribus sint vniuersaliores, quàm in inferioribus, dici debet, q̄ hoc modo loquendi vsi sunt Dion. & Auctor de causis, vt patet in auctoritatibus præallegatis: tamen licet alij Auctores non his verbis vsi sint, in eandem tamen coincidunt sententiam: videlicet, quòd in superioribus sunt vniuersaliores species, quàm in inferioribus. Narrat autem Commen. in 12. Meta. tria de motoribus orbium, siue de intelligentijs: per quæ arguere possumus, q̄ intelligentiæ superiores intelligunt per vniuersaliores species, quàm inferiores. Vult enim ipse ibi, q̄ secundum intelligēs, & intellectum sit differentia in motoribus orbium. Vnde ait, quòd intelligens, & intellectus est in illis motoribus causa plurium entium. Et subdit, q̄ illud, quod intelligit Motor corporis cœli de primo Motore, est aliud ab eo, quod intelligit Motor Saturni. Qualiter autē se habeāt omnes Motores, & quibus debeat assimilari ordo illorum motorum, declarat Comment. per tria. Assimilat enim illū ordinem ordinī Gubernatorum ciuitatis: ordini artium practicarum, & ordini artium speculatiuarum. Ex quibus rebus, vt prædiximus, tripliciter potest declarari intentum.

Prima ergo via ad declarandum propositum sumitur ex ordine Gubernatorum ciuitatis. Vide mus enim ordinem quendam esse in gubernatione Reipublice, vt Dux, q̄ præest toti Reipublice, habet considerationem generalem, vt de his, quæ spectant ad commune bonum. Sub hoc autem Duce, oportet esse multos alios, intendētes hoc idem bonū, sed magis particulariter, vt puta Dux intendit bonum Reipublicæ generaliter: Princeps autem militiæ intēdit idem bonum Reipublicæ, sed magis specialiter, vt puta intendit huiusmodi bonum sub hac speciali ratione, vt defendatur ab hostibus. Ille autem, qui præest huic aciei, vel illi, siue huic legioni, vel illi: intendit hoc idem bonum, sed adhuc magis specialiter: vt Dux intendat bonum publicum generaliter, & quantum ad defensionem, vt q̄ non impu-

gnetur Respublica ab hostibus, & quantum ad gubernationē, vt q̄ Respublica habeat necessaria vitæ, & quòd quilibet gaudeat bonis suis, & quantum ad omnia alia, quæ possunt Reipublicæ expedire. Hęc autem cōsideratio Ducis, in inferioribus est diuisa: vt, sub hoc Duce vnus constituitur, vt præferatur militiæ: alius vt de victualibus curam gerat: alius vt de quiete ciuium specialē curam habeat. & sub his etiam sunt alij constituti, vt sub Principe militiæ cōstituti sunt Præfecti legionum. sub his autem alij, vt qui præferuntur aciebus, vt Centuriones, & Decani. Omnes ergo intendunt, quod dux intendit, sed dux sub vna consideratione generali comprehendit omnia, quæ intendunt omnes. Sed cæteri alij, secundum quòd magis, & minus distant à duce, vel sunt duci propinquiore, sic habent considerationes magis, & minus generales. Sic & in proposito: Deus per vnum aliquid, vt per essentiam suam simplicem habet generalem cognitionem omnium. Angeli verò per vnum aliquid nō possunt omnia cognoscere: immo oportet in eis dare plura aliqua, vt plures species, vt possint omnia naturalia huiusmodi cognoscere: tamen huiusmodi species in superioribus angelis, cāquām in propinquiore vnitate, recipiuntur magis vnitue, sicq; superior angelus habet magis vnitatem, & vniuersales cōsiderationes, quàm inferior: vt sicut Deus per vnum aliquid vniuersaliter cognoscit omnia, ita quòd illud vnum est ratio cognitionis omnium, sic angeli propinquiore Deo de hac vnitatem, & vilitate participant, vt per vnū aliquid possint plura cognoscere, quàm inferiores, sicut & intētio boni publici in Duce est magis vnita, & ad plura se extendit, quàm in principe militiæ: & in principe militiæ ad plura, quàm in præfectis legionum. Sic ergo descendendo in gubernationibus ciuitatis, & etiam in ipsis angelis, semper sunt vniuersaliores considerationes in superioribus, quàm in inferioribus. Propter quod benè dictum est, quod in motoribus orbium, siue ipsis angelis, est differentia penes intelligens, & intellectum. quia intelligens superior est vniuersalior, & suum intellectum, siue illud, quod ipse intelligit, est magis vniuersale, sicut Gubernator superior est magis vniuersalis, quàm inferior, & res gubernata à superiori, est vniuersalior, quàm illa, quæ gubernatur ab inferiori.

B Secundo hoc idem similiter potest declarari ex ordine artium practicarum. Vnde & Comment. in eodem 12. assimilat ordinem motorū non solum gubernantibus ciuitatem, sed etiam artibus practicis. vnde ait, quòd sic accidit in tabulis, vt in artibus, quæ iuuant se ad inuicem ad aliquid artificiale; Verbi gratia, vt ait, quoniam plura artificialia seruiunt artificio equitandi. Et subdit, quòd sic intelligendum est de istis motoribus. idest de supercœlestibus, à quibus mouentur orbes. Nam, vt dicit, multum assilantur artibus, quæ seruiunt sibi ad inuicem. Imaginabimur ergo, quòd sub Aegid. super ij. Sent. Aa te bel-

Ordo artium practicarum.

Motores orbium per quod differunt, ex Auct. 6. 44.

Reipublice ordo.

re bellica...sue sub arte militari, est equestris, sub equestri, est frenifactoria. Illud enim, quod intendit ars militaris, intendit & equestris, sed particulariori modo. Nam militaris intendit omnia, quæ spectant ad militiam, sub quibus comprehenduntur quæ spectant ad equum, & ad artem equitandi, sic etiam ars equitandi considerat de omnibus spectantibus ad usum equi, sub qua consideratione comprehenditur consideratio de usu freni. Nam multa alia requirit usus equi, quam frenum, & multa alia requirit militiam, quam frenifactoria. Frenifactoria ergo erit sub equestri, equestris sub militari. Consideratio ergo militaris ad multa plura se extendit, quam equestris, & equestris ad multa plura, quam frenifactoria, sic & in proposito, species in superiori angelum multo plura representant, quam in inferiori, ut possit angelus superior per unam speciem plura considerare, quam inferiores per plures, & in hoc dicitur angelus superior habere uniuersaliores species. Vnde & Commen. in 1. 2. Meta. loquens de his, quæ proueniunt ex influentia cælorum: ait, quod ista mensura, quæ aspiciuntur in effectibus hic inferius, prouenit ab arte diuina intelligendi, quæ est similis uni arti principali, sub qua sunt artes plures, sicut ergo in ordine artium: quando sub una arte sunt plures artes: semper ars superior uniuersaliores habet considerationem: sic in ordine intelligentiarum species intelligentiis superioribus uniuersaliores sunt, & ad plura se extendunt.

Ordo, & similitudo speculatiuarum.

Potentiarum ordo.

Tertia via ad hoc idem, ut idem. Commen. inquit, sumitur ex similitudine artium speculatiuarum. Nam Meta. sub una ratione, ut sub ratione entis, potest de pluribus considerare, quam omnes speciales artes, secundum ergo, quod una ars speculatiua est superior alia, sic sub una ratione de pluribus considerat, quam omnes speciales artes: & quod dicimus in scientiis speculatiuis, quantum ad rationes, per quas considerant de obiectis, dicemus & de intelligentiis, quantum ad species intelligibiles, quæ sunt representatiue obiectorum, & per quas cognoscuntur obiecta, quia superiores intelligentiæ sub una specie plura possunt cognoscere, quam inferiores. Possimus autem, & si vellemus, quantum simile assignare, ex quo sumeretur quarta via, non minus ad propositum, quam prædictæ, ex ordine potentiarum. Nam potentiæ unitatem habent: ex eo, quod sub una ratione tendunt in obiectum suum, ut visus est una potentia, quia sub una ratione, ut sub ratione coloris, vel lucis considerat, quæ considerat: & potentia auditiva est una potentia, quia sub ratione soni cognoscit, quæ cognoscit. Sicut enim in scientiis, oportet dare unam aliquam rationem, sub qua introducuntur, quæ considerantur in scientia: à qua ratione una, habet scientia unitatem: ut ideo Meta. est una, quia omnia considerat sub hac una ratione, id est sub ratione entis: eodem modo & in potentiis, oportet se habere, propter quod oportet potentiam superiorem sub aliqua una uniuersaliori ratione considerare suam

A obiectum quam inferiorem. hoc ergo videtur in ordine potentiarum, quod potentia superior, ut puta sensus communis, sub una ratione multo plura cognoscit, quam omnes sensus particulares. Nam particulares sensus, solum iudicant de obiectis sensibilibus, sed sensus communis non solum iudicat de obiectis, sed etiam de actibus istorum sensuum particularium, & de differentiis obiectorum, oportet autem, quod in omnia huiusmodi feratur communis sensus, sub aliqua una ratione, aliter non esset una potentia. Sicut ergo potentia superior, ut sensus communis, sub una ratione potest in plura tendere, quam particulares sensus, sic intelligentia superior potest plura cognoscere sub una specie, quam intelligentiæ inferiores.

B Est autem hoc exemplum de ordine potentiarum quodammodo magis ad propositum, quam de ordine Gubernatorum Reipublicæ, vel de ordine artium practicarum, siue speculatiuarum. Nam multa particularia considerant Gubernatores inferiores, quæ non considerat superior: & multa particularia considerant artes inferiores, ut puta frenifactoria multas particularitates considerat circa frenum, quæ non spectat considerare ad militarem, vel ad equestrem: sic, & artes speculatiue inferiores multa considerant: de quibus non potest se intromittere Metaphysica: sed nihil potest considerare sensus particularis, quod non in propria forma, & directe cognoscat sensus communis: non enim diceremus, quod angeli inferiores sub una specie habeant cognitionem confusam, & in quadam uniuersalitate, sed sub illa una specie distincte, & in propria forma plura cognoscat intelligentia superior, quam inferior, immo distincte, & in propria forma cognoscunt intelligentiæ superiores per species uniuersaliores, & pauciores, quæcunque cognoscunt inferiores per species minus uniuersales, & per species plures: hoc ergo in ordine potentiarum aspiciamus, non autem in alijs ordinibus, de quibus est tactum. Si enim posset Metaphysica directe, & distincte, & in propria forma considerare quæcunque considerat Geometria, & aliæ speciales artes, superfluerent omnes huiusmodi artes. Omnia ergo exempla assignata sunt ad propositum, & per ea inducimur ad veritatem intentam. Quartum tamen exemplum de ordine potentiarum, quodammodo est magis ad propositum, quia quantum ad aliquid nobis magis aperit veritatem.

R E S P. A D A R G. D V B. I I I.

AD primum dicendum, quod ut communiter distinguitur, triplex est uniuersale: ante rem, in re, & post rem. Uniuersale ante rem est causaliarum rerum, ut cum artifex habet in se formam aliquam uniuersalem, ad cuius similitudinem plura producit. Uniuersale in re, est quod de rebus

Artenica
riori
derai
ta, q
conl
tur i
riori
habe
cula
Met

v
ui

rebus prædicatur, sicut natura communis in rebus existens. Sed vniuersale post rem est quod est abstractum à rebus. Species autem in mente angeli non est vniuersale in re, quod prædicatur de rebus, nec vniuersale post rem, quod sit abstractum à rebus, sed potest dici vniuersale ante rem, non quod sit rerum causatiuum, sed quia est rerum representatiuum. Dicitur enim illa species vniuersalis, non quia multa causet, vel quia de multis prædicatur, vel quia sit à multis abstracta, & quia multa representet. Huiusmodi autem vniuersale dicitur esse ante rem, quia est per prius causatum, quam res ipsæ. Nam ut vult August. 2. super Genes. ad litteram: A sapientia genita, siue à sapientia Dei, quæ est causatiua rerum, prius fuerunt factæ res in cognitione angelica, quam in proprio genere. Huiusmodi ergo vniuersale, sicut est species in intellectu angeli, non est post rem, sed ante.

Angelorum
spēs superiorū
quā vniuersaliores.

Ad secundum dicendum, quod Angelus superior habet vniuersaliores species secundum cognitionem, quia species in superiori angelo plura representant: non tamen propter hoc sequitur, quod angelus superior plures res naturales cognoscat, quam inferior, quia, ut patebit in quaestione sequenti, angelus inferior habet species plures, quam superior. Propter quod quamuis quolibet illarum pauciora representet, quam in superiori: omnes tamen huiusmodi species simul, cum sint plures, possunt tot representare: quot representant in superiori.

Cognitio
humana per
mediū vniuersale
imperfecta, sed
Angeli per
spēs vniuersales
perfecte
cognoscunt.

Ad tertium dicendum, quod in nobis cognitio per medium vniuersale est imperfecta, quia per tale medium non cognoscimus res distincte, & in propria forma. Sed angeli dicuntur cognoscere per species vniuersales, non quia species illæ representent res confusæ, & indistincte, sed dicuntur vniuersales, quia multa representant. Propter perfectionem enim angelici luminis: quanto sunt vniuersaliores, tanto sunt efficaciores ad representandum. Angelus enim superior, quia clarius habet lumen intellectuale: licet cognoscat per speciem vniuersaliorem, tamē cognoscat omnia distincte per illam speciem, & clarius cognoscit representata per illā speciem vniuersaliorem, quam angelus inferior per particulariorem. Species ergo in mentibus Angelorum, quia sunt connaturales ipsis angelis, non sequuntur modum specierum in intellectu nostro, quæ non sunt connaturales ipsi intellectui, sed sunt à rebus abstracte, nec sequuntur modum habituum scientialium, qui non sunt nobis connaturales. In talibus enim vniuersalia non distincte, & in propria forma ducunt in cognitionem omnium, quæ sunt sub ipsis: ut si Metaphysica considerat de omni ente in eo, quod ens, non propter hoc superfluit Geometria. Non enim spectabit ad Metaphysicum distincte, & in propria forma considerare de omnibus, quæ considerat Geometria. Sic etiam species intelligibiles in intellectu nostro, propter debilitatem luminis, & quia non sunt nobis connaturales: prout sunt vniuersales, non distincte representant, quæ

sunt sub ipsis, ut per speciem animalis distincte, & in propria forma non cognoscimus hominem: species ergo in mentibus Angelorum non assimilantur habitibus, & speciebus nostris: sed, ut ad propositum spectat, magis assimilantur potētis, quæ sunt nobis connaturales. Nam distincte, & in propria forma efficacius cognoscit sensus communis omnia, quæ cognoscunt sensus particulares, quam huiusmodi sensus. Sensus ergo communis vnius existens, efficacius plura distincte cognoscit, quam omnes particulares sensus. sic vna species in mente angeli superiores clarius potest plura distincte representare, quam plures species in inferiori. Et per hoc patet solutio ad quartum.

Resolutio Dub. IIII.

Species in Angelo superiori, cum vniuersaliores existant, ut ex Articuli superioris doctrina late patet; pauciores, dicat oportet, in ipso esse. pauca enim multa poterunt representare.

Id autem, quod quærebatur: utrum in Angelo superiori sint pauciores species, quam in inferiori; dici debet, quod sic, quia ex quo vniuersaliores sunt species in angelo superiori, poterunt paucē multa representare, nec indigebunt tot speciebus superiores, sicut inferiores. Vñ & Dion. vlti. c. Cel. Hierar. dicit, Angelos habere dentes, quos dentes dicit diuisiuos. quod sic intelligi debet, quia angeli superiores diuidunt suos conceptus inferioribus, quia non possunt inferiores in vno conceptu tot comprehendere, quot superiores; oportet diuidere species, & conceptus, i. oportet inferioribus diuissim ostendere, quæ per vnam speciem, & vnum conceptum superiores intelligunt.

Angelorum
dentes quod
intelligant.

Sed si sic dicimus, quod credimus bene dictū, occurrunt nobis dubitationes in argumentis tactæ. Nam si semper superiores angeli intelligunt per pauciores species, erit deuenire ad aliquem angelum intelligentem omnia per vnam speciem. & quia adhuc, ut dicebatur, posset fieri superior angelus: esset dare angelum, qui intelligeret omnia per suam essentiam, & per nullam speciem.

Dubitatio.

Has autem difficultates tripliciter dissoluemus. Primo per ea, quæ videmus in rebus animatis. Secundo per ea, quæ videmus in nobis. Tertio per ea, quæ debemus aduertere in ordine vniuersi.

Si enim quæretur à nobis: Vtrum vnum animatum habeat pauciores potētias, quam aliud: plana esset responsio, quod sic. Nam vegetabilia, siue plantæ, habent pauciores potētias, quam sensitiua: & sensitiua, quæ non mouentur secundum locum, habent pauciores potētias, quam sensitiua secundum locum motiua: & animalia secundum locum motiua quantumcunque perfecta, habent pauciores potētias, quam homo. Est autem

Solutio.

Aegid. super ij. Sent. Aa 2 hæc

*Animalia
perfectiora
plures ha-
bent poten-
tias.*

hæc similitudo in contrarium, quia animalia perfectiora habent plures potentias, quam imperfectiora. ibi autem scilicet in angelis, perfectiores, & superiores habent pauciores species: inferiores autem plures, si ergo argueretur in rebus animatis, quod animata inferiora habent pauciores potentias, ergo erit deuenire, vel posset fieri aliquod animatum, quod non haberet aliquam potentiam, & quod exerceret omnes operationes suas per suam essentiam. quia nota est nobis natura animatorum, plana esset responsio. Diceremus enim, quod si Deus semper faceret nouum animatum, & iterum semper nouum: nunquam tamen esset deuenire ad aliquod animatum, quod nullam haberet potentiam, quia non quælibet superioritas, nec quælibet inferioritas in rebus animatis minuit, vel auget potentias. sed quando est tanta inferioritas, quod diuersificat genus, quandiu enim animatum est in genere vegetabilium, habet tot potentias, quot habent vegetabilia. Si autem fieret animatum superius, ut si fieret sensitium, quod transcendit genus vegetabilium, haberet potentias plures. Si autem adhuc fieret transcendens, ut si fieret secundum locum motuum, adhuc haberet potentias plures. Si autem adhuc fieret intellectiuum, adhuc haberet plures, quantumcunque ergo possit fieri semper nouum animatum, nunquam tamen fiet aliquod animatum, quod non sit, vel vegetatiuum, vel sensitium, vel secundum locum motuum, vel intellectiuum. Propter quod nunquam fiet animatum, quod non habeat multas potentias, quæ & ipsa vegetabilia plures potentias habent. Quælibet ergo superioritas, & inferioritas in rebus animatis, facit, quod animatum habeat potentias nobiliores, & ignobiliores, sed non quælibet facit, quod habeat plures, vel pauciores. Sic & in proposito, sicut videmus plura genera in rebus animatis, sic arbitrari debemus, quod sint plura genera angelorum: & sicut non quodlibet nouum animatum pertinet ad nouum genus: imo si semper fieret nouum animatum, semper pertineret ad aliquod genus animatorum: sic forte & in ipsis angelis, si semper fieret nouus, & iterum semper nouus: non propter hoc faceret nouum ordinem, nec nouam Hierarchiam: & per consequens forte non faceret nouum genus, propter quod aut nunquam esset deuenire ad aliquem angelum, intelligentem omnia per unam speciem, vel per nullam speciem. quia angelus de nouo factus, pertineret ad aliquos gradus, & ad aliquem ordinem de generibus, & de ordinibus, qui nunc sunt, propter quod intelligeret per tot species, per quot intelligunt angeli sui generis. Dicemus ergo, quod quælibet superioritas, & inferioritas in angelis facit, quod angeli intelligant per suas species clarius, & minus clare: sed non quælibet facit, quod intelligant per pauciores, vel per plures species.

Secunda via ad declarandum hoc, idem sumi potest per ea, quæ videmus in nobis. Videmus enim, quod vnus homo subtilis, & perspicax, plu-

A ra intelligit in vno verbo, quam rudis, & hebes in multis propter quod oportet subtiles homines multiplicare verba, & per multas circumlocutiones proponere rudibus, quæ ipsi intelligunt in vno verbo: sicut nutritrix diuidit, & masticat cibum, ut puer possit recipere. Non tamen quælibet maior, & minor subtilitas hoc facit, quod quilibet habeat conceptus sic eleuatos, ut vnus plus semper intelligat in vno verbo, quam alij in multis. Quælibet enim maior, & minor subtilitas hoc facit, quod homo intelligat clarius, vel minus clare, non tamen semper hoc facit, quod homo intelligat per pauciora, quam alij per plura. Si quis ergo vellet concludere, falsum esse, quod homo subtilis possit per pauca verba plura intelligere, quam grossus per multa. quia tunc esset deuenire ad aliquem hominem, qui in vno verbo intelligeret omnia, rudis esset talis argutio. Sic & in proposito non sufficienter concluditur, quod sit deuenire ad aliquem angelum potentem omnia intelligere per vnâ speciem, vel per nullam.

Tertia via sumitur ex his, quæ possumus aduertere in ordine vniuersi. Diceret enim forte aliquis, quod non solum posset Deus semper facere nouum angelum, sed etiam semper nouum genus angelorum, quod si hoc diceretur, responderemus, quod non quodlibet genus angeli facit ad paucitatem, vel pluralitatem specierum, sicut nec quodlibet genus animatorum ad paucitatem, vel pluralitatem potentiarum, quia multa sunt genera vegetabilium, non tamen quodlibet tale genus habet plures, vel pauciores potentias, quam aliud.

C Sed adhuc forte diceret cauillator, quod non solum Deus potest facere semper, ac semper nouum genus angelorum, sed etiam potest facere semper nouum, ac nouum tale genus angelorum, quod sit transcendens, & quod plus differat ab angelis nunc productis, quam genera animatorum, secundum quæ attenditur multitudo, vel paucitas potentiarum, sicut est vegetatiuum, & sensitiuum, & secundum locum motuum. Semper ergo Deus poterit facere angelum intelligentem per pauciores, & pauciores species.

D Dicemus ergo, quod multum, & paucum sunt ad aliquid, dato itaque, quod Deus posset semper facere angelum intelligentem per pauciores, ac pauciores species, nunquam tamen esset deuenire ad angelum intelligentem omnia per vnâ speciem, ut puta si nunquam species vnius generis potest representare ea, quæ sunt alterius, gratia exempli: Si ponamus 10. genera rerum, & posito, quod sit impossibile creaturæ, intelligere omnia per pauciores species, quam per 10. dicemus, quod posito, quod posset semper fieri angelus intelligens per pauciores, ac pauciores species, nunquam tamen erit angelus intelligens per minus, quam per 10. species. Nā dato, quod sint genera angelorum in aliquo numero, & quod supremum genus intelligat omnia per 10. species: dato etiam, quod Deus faciat quod.

*Angelus
aut per vnâ
tantum spe-
ciem, aut
per vnâ es-
sentiam suâ
omnia non
intelligat.*

*Angelus
nouum ge-
nus à be-
at possit fi-
ri, non in
isto nouo
ordine sen-
sibilium.*

quoddam genus nouum Angelorū superius omnibus generibus nunc existētibz, & oporteat ponere habere pauciores species, sicutaque se habentibus conditionibus, quia vniuersum creditur esse valde ordinatū, vbi est optima consonantia, ratione cuius ordinis, & consonantie dictum est, quodlibet esse bonum, & omnia valde bona. Si ergo fieret nouum genus intelligibilium, consonantia quædam esset, nisi fieret & nouum genus sensibile. Illud ergo nouum genus Angelorum intelliget omnia per 10. species: angeli tamen, qui erant superiores intelligentes omnia per 10. species, quia plurificata sunt iam genera rerum, non poterunt intelligere omnia per 10. species, sed oportebit tū ad illos, quā ad alios addere species. Si ergo semper poterit fieri nouū genus intelligibilium, poterit & fieri nouum genus sensibile. Propter quod semper poterunt Angeli superiores intelligere per pauciores species, & semper per pauciores; si semper poterūt multiplicari genera rerum: nunquā tamen erit deuenire ad aliquem angelum intelligentē omnia per vnā speciem. Sed fortē adhuc diceret cauillator, quod licet sit consonantia in vniuerso, & licet sit consonantia in vniuerso, & licet secundum hunc ordinem, quem videmus, videtur esse quædam indecentia, si multiplicarentur genera intelligibilium, & non multiplicarentur genera sensibilia (secundum quem modū haberet veritatem, quod dictum est) attamen quia Deus nō alligauit potentiam suam huic ordini, quem conspiciamus: ideo posset Deus multiplicare genera intelligibilium, non multiplicando genera sensibilia. Si ergo omnia hæc sensibilia intelliguntur ab angelo supremo per tot species, vt puta per 10. si fieret nouum genus angelorum intelligens per pauciores species, & non fieret nouum genus sensibile, oporteret, quod id genus angelorum intelligeret omnia ista sensibilia per pauciores species, quā per 10. Esset ergo deuenire ad aliquod genus angelorum, quod intelligeret omnia per vnā speciem, vel etiam per nullam. Sed, vt diximus, nunquā omnia prædicamenta, nec etiam omnia, quæ sunt in genere substantiæ, possent representari per se, & distinctē per vnā speciem, vel per vnā rem, nisi esset talis res, quæ nō esset determinata ad aliquod genus: cuiusmodi est natura diuina. Hoc ergo modo poterit esse, vt patet per habita, quod semper nouum genus angelorum intelligere possit per pauciores species, si multiplicatis generibus angelorum, multiplicentur genera sensibilia, quo posito fieri poterit, vt semper superiores intelligant per pauciores species: nunquā tamen intelligant omnia per vnā speciem.

RESP. AD ARG. DVB. IIII.

Ad formam autem arguendi dicendū, quod si Angeli intelligunt omnia sensibilia facta, non intelligunt omnia sensibilia. Vnde & Aug. 2. super Gen. ad litteram attribuit Angelis cognitionem om-

Angeli non
intelligunt
omnia pos-
sibilia.
Tomo 1.

A mium factorum: non autem omnium possibiliū fieri, cum ait, quod res prius fuerunt in verbo: postea in cognitione angelica: postea in proprio genere. Si ergo fieret nouum genus Angelorum, quod intelligeret per pauciores species, & nō fieret nouum genus sensibile: illi angeli cognoscerent plura per suas species, quia cognoscerent omnia sensibilia facta, & cognoscerent aliqua sensibilia fieri. & quia sensibilia fieri sunt infinita, si semper fieret nouum genus angelorum, semper intelligerent per pauciores species, & augmentaretur scientia eorum per scire sensibilia fieri, quæ non scirent inferiores angeli, nisi multiplicarentur in eis species. Hoc itaque modo possunt superiores angeli intelligere per pauciores species, quā inferiores. Quia potest fieri nouum genus angelorum, quod intelligeret non solum omnia facta, sed etiam intelligeret aliqua alia sensibilia fieri. Et si semper fieret tale nouum genus angelorum, semper intelligeret aliqua alia sensibilia fieri, quæ non intelligerent inferiores angeli, nisi multiplicarentur species in mentibus eorum. Et per hoc patet solutio ad argumentum primum, & secundum.

Angelorū
nouū genus
si fieret, qd
sequeretur.

Ad tertium autem argumentum de ideis dicendum, quod hic non quærimus de pluralitate specierum secundum rationem: prout vna species est quodammodo multæ rationes, sicut vna essentia diuina est rationes omnes. Ipsa enim vna diuina essentia est ratio vniuscuiusq; rei. sic vna, & eadem species in mēte angeli est quodammodo rationes multæ: prout per ipsam possunt distinctē intelligi multa. Sed nos loquimur de differentia specierum secundum rem. Propter quod Angeli propinquiore Deo habent pauciores species realiter differentes. Nam sicut Deus per vnā rem intelligit omnia simpliciter, & quocunque modo, sic angeli propinquiore Deo per pauciores res, vel per pauciores species realiter differentes, possunt intelligere omnia sua obiecta, licet non omnia simpliciter, & quocunque modo.

Idcirco plu-
ralitas quæ-
ritur.

ARTIC. III.

An Angelus possit intelligere multa simul. Conclusio est negativa.

Aegid. q. disp. de cogn. Ang. q. 7. D. Th. 1. p. q. 58. ar. 2. Item q. 85. art. 4. Et 2. sent. d. 3. q. 3. ar. 4. Et in q. disp. q. 8. De Ver. art. 14. Et Quod. 7. q. 1. art. 2. Et lib. 2. contra Gent. c. 101. Et quæst. 8. de cogn. Ang. art. 14. Dur. d. 3. q. 8.

ERTIO quæritur de cognitione Angelorum: prout comparatur ad multitudinem, & pluralitatem. Et est quæstio, vtrū possit Angelus simul multa intelligere. Et videtur, quod sic per Aug. 4. super Gen. ad litteram, qui vult, Aegid. super 1. sent. Aa 3 quod

Tomo 1.

quod ibi, i. in angelis semper est dies in contemplatione immutabilis veritatis, semper vespera in cognitione creaturæ in seipsa, semper mane prout ex hac cognitione surgunt in laudē Creatoris: Angeli ergo semper, & per consequens simul habent has cognitiones, videlicet diurnam, vespertinam, & matutinam, quod non esset nisi simul multa cognoscerent.

Præterea angelus intelligit hominem non esse asinum, ergo intelligit simul hominem, & asinum. sed hoc est intelligere plura simul, ergo, &c.

Præterea angelus simul intelligit se, & alia, quia, ut diximus, nunquam definit se intelligere, sed hoc est intelligere plura simul, ergo &c.

Præterea efficacior est intellectus angelicus, quam sensus communis, sed sensus communis plura sentit simul, quia sentit immutationes omnium sensuum particularium, ergo &c.

2. Top. 4.
1860 33.

IN CONTRARIUM est Philosophus in Top. qui vult, quod possumus multa scire, intelligere autem vnum solum.

Præterea non intelligimus aliquid, nisi feramur in illud per intentionem voluntatis, sed illa intentio quidam motus est, motus autem non potest simul terminari ad multa, ergo non potest angelus multa intelligere simul.

RESOLUTIO.

Angelus potest multa simul intelligere, & eodem modo, sed non, ut multa: & multa, & simul, & ut multa, sed non eodem modo: & multa, ut multa, & eodem modo, sed non simul.

RESPONDEO dicendum, quod hæc sunt quatuor attendenda. Primo: utrum angelus possit intelligere multa. Secundo: utrum angelus possit intelligere multa eodem modo. Tertio: utrum possit intelligere multa eodem modo, & ut multa. Quarto: utrum possit intelligere multa eodem modo, ut multa, & simul. Qualitercunque autem combinemus ista, dum tamen non connectamus omnia hæc quatuor, poterit angelus intelligere multa. Nam potest intelligere multa simul: & non intelligere multa simul: ut multa: & non, ut multa, & potest intelligere multa simul eodem modo, & non eodem modo. Sed, quia omnia illa quatuor concurrant, ut quod intelligat multa, & simul, & eodem modo, & ut multa, est impossibile. Quod enim possit intelligere multa simul, & eodem modo, patet. Nam angelus non intelligit componendo, & diuidendo, propter quod simul intelligit subiectum, & proprietates, & naturam, & supposita. Non intelligit discurrendo. Propter quod simul intelligit causam, & effectum. Et eodem modo intelligit hæc, quia per causam intelligit causam, & effectum, & simul, & eodem modo intelligit subiectum, & proprietates, quia non componit vnum cum alio, & hoc est eodem modo, per idem aliquid. Nam per idem, i. per eandem speciem subiecti, intelligit subiectum, & proprietates, sic etiam, quia non componit prædicatum es-

A sentiale cum suis suppositis, intelligendo hominem intelligit & particularia hominis. simul ergo intelligit hominem, & particularia hominis, & hoc eodem modo, i. per eandem speciem, quia per speciem hominis, vel per speciem animalis: si sit angelus excellentiorem cognitionem habens, intelligit naturam animalis, & species animalis, & particularia animalia, ergo multa, ut causam, & effectum: naturam, & supposita: subiectum, & proprietates intelligit simul, & per idem, sed hoc non est intelligere multa, ut multa, quia tunc intelligeret multa, ut multa, quando quodlibet illorum responderet sibi, ut principale obiectum: vel tunc intelligeret multa, ut multa, quia non intelligeret illa multa, ut vnum aliquid: sed cum intelligit causam, & effectum non quodlibet illorum responderet ei, ut principale obiectum. sed causam intelligit tanquam principale obiectum, & intelligendo causam intelligit effectum, ergo intelligendo causam, & effectum, non intelligit multa, ut multa, quia non intelligit utrumque, ut principale obiectum: & etiam, quia non per multa, sed per vnum aliquid, ut per vnam speciem intelligit utrumque. Et quod dictum est, cum simul intelligit angelus causam, & effectum, veritatem habet eum simul intelligit naturam, & supposita, vel subiectum, & proprietates. Potest ergo angelus intelligere multa simul, & eodem modo, sed non, ut multa. Secundo potest angelus intelligere multa, & simul: & ut multa, sed non eodem modo, & sic intelligit simul Deum, & creaturam, & se, & alia, multa enim, ut Deum, & creaturam, & simul, & ut multa intelligit, sed hoc non est eodem modo. Nam Deum intelligit per essentiam Dei: Creaturam autem, ut seipsum, intelligit per essentiam suam. Alia vero à se intelligit per speciem angeli, ergo semper videt faciem Patris, qui in coelis est, & propter cognitionem, quam habent in verbo, in nullo trahuntur à cognitione, quam habent de creatura in proprio genere, quod sonabant verba Augusti, in primo argumento tacta, quod simul habent angeli diem, vespem, & mane. Si mul ergo cognoscit Deum, & se: & simul Deum, & alias creaturas, alias non omnes, sed quas potest per vnam speciem intelligere. Semper enim angelus intelligit se, & omnes species, quas habet apud se: & ab hac cognitione nunquam cadit. Aliter enim casu intelligeret. Non tamen potest se simul conuertere super omnibus speciebus, sed conuertit se nunc super hanc speciem, nunc super illam. Simul ergo intelligit se, & ea, quæ potest intelligere per illam speciem, super quam se conuertit, sicut ergo ibi assignabamus tria multa simul, ita hic sunt tria multa simul. Nam simul intelligit Deum, & se: simul Deum, & creaturam aliam: simul se, & creaturam aliam. Intelligit ergo multa simul, & ut multa. Nam intelligendo Deum, & se, quodlibet intelligit tanquam principale obiectum, illud tamen, scilicet Deum intelligit tanquam principale obiectum per gratiam: se autem tanquam principale obiectum per naturam. Sic etiam intelligendo Deum, & Crea-

B

C

Angeli
potest
intelligere
multa
mul, ut
ta: sed
eodem
modo.

& Creaturâ aliam, vel se, & creaturam aliam, in quodlibet ferretur tanquam in principale obiectum, quia quodlibet tale intelligit, ut aliquid secundum se cognitum, non autem, ut solum ex consequenti intellectum. In primis ergo intellectio- nibus, intelligendo Deum, & alia per Deum, intel- ligit multa simul, & eodem modo, sed nō ut mul- ta, in his autem intellectio- nibus intelligit multa simul. & ut multa, sed non eodem modo. Nam non eodem modo intelligit se, & Deum, quia Deum intelligit per essentiam Dei: se autem per essentiam sui. Nec eodem modo intelligit Deum, & creaturam, quia Deum intelligit per essentiam Dei: creaturas vero alias per species, quas habet apud se, sic etiam non eodem modo intelligit se, & creaturas alias, quia se intelligit per essen- tiam suam, creaturas autem alias per species aliorum.

Quod si dicatur, quod eodem modo intelli- git Angelus Deum, se, & creaturas alias, quia in Deo intelligit se, & alia, Dicemus, quod secundum hunc modum intelligendi, prout in Deo intelli- git se, & alia, Deum intelligit tanquam principa- le obiectum: se autem, & alia intelligit hoc modo ex consequenti.

In hoc ergo modo intelligendi, ut dicebatur, & si intelligit multa simul, & eodem modo: non tamen intelligit multa, ut multa.

Non enim sic locuti sumus de cognitione An- geli, secundum quod intelligit Deum, & se, & crea- turam aliam, prout cognoscendo Deum, cognos- cit in Deo se, & creaturam aliam, quia sic Ange- lum intelligere multa simul, videre non est diffi- cile, sed loquimur de cognitione angelica, prout fertur in Deum tanquam in quoddam obiectum, secundum se, & in seipsum secundum se, & in creaturam aliquam, cuius habet speciem secun- dum se, secundum quem modum intelligit mul- ta simul, & ut multa, sed, ut patuit, non eodem modo.

Tertio potest intelligere multa, ut multa: & eodem modo, sed non simul. Nam, ut dicit Aug. 11. de Trinita. non potest acies animi simul om- nia, quæ memoria tenet, vno aspectu contue- ri, sed alternant vicissim cedendo, atque succe- dendo Trinitates cogitationum. Et quod dictum est de animo: veritatem habet de Angelo. Nam non potest intellectus angelicus simul informa- ri omnibus speciebus, quas apud se habet, sed al- ternatim informatur illis. Omnia ergo, quæ co- gnoscit per speciem tanquam obiecta principalia, quodammodo cognoscit eodem modo.

Nam modus cognoscendi non potest esse nisi triplex, vel per speciem sicut cognoscit creaturas alias a se, vel per essentiam sui, sicut cognoscit se: vel per essentiam alterius, sicut cognoscit Deum, quem videt Angelus visione aperta. Nō per essen- tiam suam, sed per essentiam Dei. Per essentiam ergo aliterius tanquam obiectum principale co- gnoscit Deum: per essentiam sui se: sed per specie tanquam obiecta principalia cognoscit multa, quia saltem cognoscit tot, quot habet species, ergo per

A multas species potest cognoscere multa, & ut multa, quia in quolibet illorum potest ferri tan- quam in principale obiectum, & eodem modo: tamen hoc non erit simul, quia non potest intelle- ctus Angeli simul informari diuersis speciebus. Quotiescunque enim aliqua formæ habent ali- quam repugnantiam in aliquo subiecto, plures tales formæ in actu pleno in huiusmodi subiecto esse non possunt. Si enim album, & nigrum ha- bent repugnantiam in materia, in actu remisso e- runt simul album, & nigrum. Nam in colore pal- lido sunt quodammodo simul albedo, & nigre- do, ut loquamur modo Philosophi in 4. Titulo De eligendis, quod illud est albius, quod nigro est permixtius: sed in actu pleno album, & nigrum esse simul in eodem est impossibile.

B Sic species quamdiu sunt in memoria, sunt in actu semipleno, & habituali. propter quod mul- tas tales species potest Angelus habere simul apud se, sed quando conuertit se Angelus super hanc speciem, vel super illam, tunc fit in actu ple- no, propter quod licet possit multas habere spe- cies, non nisi per vnam potest actu intelligere.

Vel possumus dicere, quod si species, per quā actu intelligit, non habet maiorem actualitatem, quia actu intelligit Angelus per eam: ipsa tamen intellectio, vel ipse actus intelligendi adgeneratus per huiusmodi speciem, dicit quid in actu pleno: secundum huiusmodi genus intelligendi.

C Et quia non posset Angelus intelligere actu per plures species, nisi in intellectu eius essent a- ctu plures tales intellectio- nes, cum hoc sit impos- sibile, quia plures perfectiones secundum actum plenum in eodem subiecto esse non pos- sunt, nō potest Angelus simul intelligere per plu- res species, quia non potest in se simul habere plu- res intellectio- nes à speciebus causatas.

Aduertendum tamen, quod cum dicimus, quod in eodem subiecto plures perfectiones secundum actum plenum esse non possunt; intelligendum est de perfectionibus ad inuicem repugnantiam habentibus. Intellectio enim causata ab essentia Angeli, qua intelligit se, non habet omnimodam repugnantiam ad intellectio- nem causatam ex specie, quia non sunt eiusdem rationis: immo vna est potentialis ad aliam, sicut enim ipsa essen- tia est in potentia, ut perficiatur per potentiam intellectiuam, & per species in ea existentes, sic ip- sa intellectio, causata ab essentia, aliquo modo subternitur, ut quid potentiale ipsi intellectu- ni, causata à specie, sicut enim anima est lo- cus specierum intelligibilium, ut vult Philoso- phus in 3. de anima: quod ideo veritatem habet, quia ipsa essentia subiicitur ipsi intellectui, in quo sunt species, & per consequens subiicitur ip- sis speciebus. Quia quod est causa causæ, est causa causati: sic quod per se, & directè subiicitur subie- cto, subiicitur his, quæ sunt in subiecto. Ipsa ergo essentia animæ, & etiam essentia Angeli subi- citur speciebus intelligibilibus, sicut ergo essentia, ut dicebamus, subiicitur speciei, sic intellectio causata ab essentia subternitur, ut quid potentiale

D intellectu-

Formæ co-
trarie simul
in eodem
quomodo.
Validum
participat
albedine, &
nigredine.
* 3. Top. 4.
loco 9.

Tomo 1.
cap. 1.

Angeli mo-
dus cogno-
scendi tri-
plex.

Angelus
quo se, &
Deum intel-
ligit.

Tex. c. 6.

Anima quō
est locus
specierum
intelligibi-
lium.
* Ex 2. Phy.
& ex Ante
pzd.

intellectioni causata à specie. Tum ergo quia non sunt eiusdem rationis hæc intelleccio, & illa, quia vna est causata ab essentia angeli, alia à specie. Tum etiam quia vna est quodammodo potestalis respectu alterius, poterit angelus simul habere duas intellectiones, vt intelligat se per intelleccionem ab essentia causatam, & quæ potest intelligere per aliquam vnâ speciem, intelligat per intelleccionem ab illa specie derivatam. Eodem est modo intelleccio, qua intelligit Deum, non est eiusdem rationis cum intellectione, qua intelligit se, nec cum ea, cum qua intelligit alia, nec habet aliquam repugnantiam ad intellectiones illas. Nam q̄ non sint eiusdem rationis, patet. q̄ aliud est intelligere per essentiam creatam, secundum quem modum angelus intelligit se: aliud per speciem, secundum quem modum intelligit alias creaturas: & aliud per essentiam increatam, secundum quem modum intelligit Deum. nec habet repugnantiam hæc intelleccio ad illas, quia illæ sunt omnino potestiales, & subtrahæ isti intellectioni. Tanta est enim actualitas intellectionis illius, qui intelligit Deum, vt ad suscipiendâ actualitatem tantâ, positus sit indispotus. Natura nuda, nisi eleuetur per gratiam. Poterunt ergo illæ tres intellectiones esse simul i mente angeli. sed si in angelo essent plures essentia, sicut sunt plures species (quia intellectiones causatæ ab huiusmodi essentia essent eiusdem rationis.) nõ posset intellectus angeli simul informari pluribus talibus intellectionibus. Sic & si essent plures Dij, quia intellectiones causatæ à pluribus naturis diuinis, quantum ad propositum spectat, essent eiusdem rationis; non posset simul angelus intelligere plures Deos.

Angelus cur
simul Deum,
se, & aliud
intelligere pos-
sit.

Plura, vt plu-
ra, & simul,
& eodem mo-
do, comuni-
sim intelli-
gi non pos-
sunt ab an-
gelo, sed se
paratim.

Cum ergo à principio quatuor tetigerimus, quæcunque tria illorū in intellectu angelico coniungi possunt: omnia tamē quatuor simul coniungi non possunt. Potest enim angelus intelligere plura, & simul, & eodem modo, sed non, vt dicebat via prima. Et hoc est quando angelus intelligit, & videt principaliter Deum. Alia vero intelligit intelligendo Deum, & in Deo. Et potest intelligere plura, & vt plura, & simul, sed non eodem modo, vt dicebat via secunda. Et hoc est quando angelus intelligit se per essentiam; & intelligit alia, quæ potest intelligere per aliquam vnâ speciem per illam speciem. Et potest intelligere plura, & vt plura, & vt eodem modo, sed non simul, vt dicit via tertia. Et hoc est quando angelus conuertendo se super aliquam vnâ speciem, intelligit ea, quæ possunt intelligi per illam speciem, & postea desistendo à prima conuersione, conuertit se super alia speciem, & intelligit representata per illam aliam speciem. Omnia tamen quatuor, vt q̄ intelligat plura, & vt plura, & eodem modo, & simul, est impossibile.

R E S P. A D A R G. Ad primum est dicendum, quod Angelus simul habet cognitionem diurnam, qua intelligit Deum; & vespertinam, qua intelligit se, vel creaturam aliam, sed hoc nõ est coniungere omnia illa quatuor, sed tria tantum.

A Intelligit enim hoc modo multa, vt multa, & simul, sed non eodem modo, quia non eodem modo intelligit Deum, & se, & creaturas alias, quas intelligit per speciem, vt est per habita manifestum.

Ad secundum dicendum, q̄ intelligere hominem non esse asinum, est intelligere hominem, & asinum. sed in hoc modo intelligendi non coniunguntur omnia illa quatuor, sed tria tantum, licet non eadem tria. Cum enim Angelus hoc intelligit, intelligit multa; quia hominem, & asinum. & eodem modo, quia per speciem, & per eandem speciem, & simul, quia simul vtrunq; intelligit tamen hoc, non, vt multa, quod veritatem habet, tam in intellectu nostro; quam in intellectu Angeli, aliter tamen, & aliter. Intellectus enim noster intelligendo hominem, non esse asinum, intelligit multa: non, vt multa, quia nõ intelligit quodlibet istorum s̄m se, sed intelligit ea, prout ex eis format propositionem vnâ. Sed angelus hoc intelligendo, intelligit multa, non, vt multa, quia vnum intelligit principaliter; aliud intelligit ex consequenti. Imaginabimur enim quod angelus in vnâ, & eadem specie habet multas conuersiones, vt ponamus, q̄ intelligat angelus per speciem animalis, & animal diuidatur prima diuisione in volatile, & non volatile. Non volatile autem diuidatur in aquaticum, & terrestre, & quodlibet horū diuidatur per suas diuisiones, & per suas species. Prima ergo conuersio angeli erit super se, & super species, quas habet apud se. Et ab ista nunquam cadit conuersio eius. Deinde alia conuersio eius erit super hac specie, vel super illa, vt super specie lapidis, vel super specie animalis, intelligit enim naturam animalis, & ea, in quæ primo diuiditur animal: vt puta intelligit, q̄ animalium aliqua sunt aquatica, aliqua volatilia, aliqua terrestria. Et intelligendo hoc intelligit, à quibus differunt animalia aquatica, & a quibus terrestria, vt terrestria. Si postea vltimius conuertat se super eadem specie animalis, vt representat terrestria, intelligit diuersas species terrestrium, & vt differunt hæc terrestria. Et sicut se diuersimode conuertendo per illam speciem animalis specialiter potest intelligere animalia terrestria, prout conuertit se super huiusmodi speciem, vt est representatiua terrestrium, sic per illam speciem poterit intelligere hominem, & Sortem, vt Sortes est: & prout per eam intelligit specialiter hominem, intelligit, a quibus differt homo, vt homo: non, vt animal, non, vt gressibile, non, vt bipes, sed, vt homo. Quod si secundum hoc differt ab asino, vel à quocunque alio, simul intelligit hominem, & intelligit ipsum non esse asinum, vel quodcunque tale aliud. In hac ergo intellectione, cum intelligit hominem non esse asinum, vel quodcunque aliud, à quo differt in eo, q̄ homo, intelligit multa: non, vt multa, quia nõ intelligit nisi hominem tanquam obiectum secundum se. Quod autem intelligat alia, hoc est ex consequenti, vt prout differunt ab homine in eo, quod homo,

Angelus
intelligit ho-
minem
esse asinum
non intel-
git multa.

Ad tertium dicendum, quod Angelus intelligit se, & alia, & hoc modo intelligit plura simul: & ut plura, sed, ut diximus, non eodem modo, quia se intelligit per essentiam, alia per speciem.

Sensus cōis
quomodo
plura sciat.

Ad quartum dicendum, quod sensus communis percipit plura simul, sed aliquo modo sub ratione una, & in quantum est unus terminus plurium sensuum particularium. Nam quantum ad immutationes particularium sensuum, se habet sensus communis, quasi centrum ad lineas protrahatas in circulo. Omnes ergo linee terminantur ad centrum, & omnes immutationes factæ in sensibus particularibus terminantur ad sensum communem. Vnde & Philosophus assimilatur communem sensum in 2. de anima puncto. Patet ergo, quod & sensus communis percipit multa aliquo modo, ut unum: & prout est unus terminus multorum sensuum particularium.

Tex. c. 149.

ARTIC. III.

*An Angeli cognoscant singularia.
Conclusio est affirmativa.*

Aegid. Quol. 1. q. 9. Item q. disput. de cogn. Angel. q. 9. D. Tho. 1. p. q. 57. arti. 2. Et q. 86. artic. 1. Et 2. sentent. d. 3. q. 2. arti. 3. Item q. disput. q. 8. de Ver. artic. 11. & Opusc. 15. c. 13. & 15. Et de cogn. Ang. q. 8. arti. 11. Et Quol. 7. arti. 3. Item contrahent. lib. 2. c. 100. Dur. d. 3. q. 7.

VARTO quæritur de cognitione Angeli prout comparatur ad singularia. Vtrum possit singularia cognoscere. Et videtur, quod non, quia operatio sequitur naturam, quæ ergo conueniunt in natura, conueniunt & in operatione. sed Angelus, & anima nostra conueniunt in natura, quia uterque est nature intellectualis; conueniunt ergo & in operatione. sed intellectus noster non potest cognoscere singularia, nec operatio eius directe terminatur ad singulare, pari ergo ratione nec Angelus.

Præterea omnis cognitio est per assimilationem, sed in rebus materialibus principium individuationis est materia, propter quod quodlibet materiale est singulare per materiam, sed Angelus nec habet in se materiam, nec condiciones materiam, ergo nihil habet in se, unde possit assimilari individuo materiali: in cognitione ergo talis individui non poterit Angelus.

Præterea si Angelus cognoscit singularia, vel hoc erit per unam speciem, vel per plures. si per plures, ergo habebit tot species, quot sunt singularia, & per consequens habebit infinitas species, cum possint singularia in infinitum multiplicari. si autem per unam speciem, ergo non cognoscet singularia distincte, quia unum, & idem, ut videtur, plura distincte representare non potest.

Individua
ionis prin
cipium ma
teria. Vide
opp. & sol.
in fine pl.
huius libri.
Et 3. eadem
dist. q. 4. ar.
mc. 2.

Præterea multa singularia habent causas contingentes, si ergo Angelus cognosceret singularia, posset cognoscere futura contingentia. Nam cum non accipiat Angelus species à rebus, propter progressum rerum in se nihil acquireret. Si ergo posset cognoscere singularia, ut sunt presentia contingentia, posset ea cognoscere, ut futura, quod quilibet negat.

IN CONTRARIUM est, quia Angeli sunt deputati ad custodiam hominum, quod esse non posset, nisi de particularibus hominibus notitiam haberent, nam homo in communi custodia non eget.

Præterea cognitio Angelorum est perfectior, quam nostra. perfectius enim cognoscit ipse, per intellectum tantum, quam nos per intellectum, & sensum, sed nos cognoscimus singularia, ergo & Angeli.

RESOLVTIO.

Angeli cognoscunt singularia, non per formas acquisite singulares, non per species vniuersales, nec per applicationem vniuersalium ad singularia, sed per species ab ideis diuinis derivatas.

RESPONDEO dicendum, quod circa hanc materiam aliqui errauerunt, qui non solum ab Angelo, sed etiam à Deo negauerunt cognitionem particularium actuum, quorum sententia ponitur in Iob, qui de Deo dicit, quod super cardines cæli ambulat, nec nostra considerat, ac si Deus cognitionem actuum nostrorum non haberet. Hoc etiam & de Angelis multi senserunt, quod de singularibus cognitionem non habeant. Contra quos dicitur: Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite, qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum non considerat?

Iob. 21

Ps. 93.

Stultum est enim credere, Deum ignorare, hæc sensibilia, qui dedit nobis sensus, fingendo oculum, & plantando aurem, ut hæc sensibilia possemus percipere. Sic etiam stultum est ab Angelo, habente intellectum Deiformem, negare cognitionem aliquarum rerum cognitarum à nobis, cum cognitio nostra valde sit defectiua respectu cognitionis angelicæ.

Omisso ergo hoc errore, dicamus, quod Angeli singularia cognoscunt, sed de modo cognoscendi sunt diuersæ sententiæ. Quidam enim voluerunt, ut supra tetigimus, quod Angeli per formas innatas cognoscerent vniuersalia, per formas à rebus acquisite singularia.

Sed, ut supra est diffusius improbatum, sensibilia nihil possunt imprimere in intellectu angelico, quia Angelus quantitate caret, & quicquid aliud ab Angelo potest imprimere in intellectu Angeli, oportet, quod possit esse in ipso Angelo, & illi sibi, quod soli Deo conuenit. Dato tamen, quod hæc sensibilia posset imprimere aliquid in intellectu Angeli, non esset minus difficile (immo magis) quomodo intellectus Angeli per

* Angeli
quomodo
cognoscant
singularia.
* Id tenent
Oecham in
2. q. 16. &
Gre. Arim.
d. 7 in 2.
Robertus
Olcoth est
hic valde p
plexus q. 4.
sed p. o
Aegid. Vide
D. Th. 1. p.
q. 55. arti. 2.
q. de ver. 8.
art. 9 & D.
Bonau. &
hoc præcere
ris consule,
& Deus re
illuminet.

li per id, quod acciperet à rebus, posset cognoscere singularia, quàm per species innatas. Nam omne agens agit secundum exigentiam suæ formæ. species ergo recepta in mēte angeli, quia esset abstracta à conditionibus, quæ sunt hic, & nunc, non duceret in cognitionem rei singularis, quæ habet esse hic, & nunc. Oporteret ergo, si angelus hoc modo deberet cognoscere singularia, quod haberet aliquod organum corporale, & quod conuerteret se ad sensum, ex qua conuersione singulare cognosceret, sicut intellectus noster per speciem, quam habet apud se, quantuncunque sit abstracta à rebus sensibilibus, non potest hæc sensibilia singularia cognoscere, nisi conuertat se ad phantasma.

Est ergo alius modus dicendi, quem videtur inuenisse Auicena, videlicet, quod omnia singularia producantur ex vniuersalibus causis in natura ordinatis. & quia apud Angelum sunt formæ causarum ordinis vniuersi, possunt angeli per huiusmodi formas singularia cognoscere. Propter quod secundum istos, angeli, siue intelligentiæ cognoscunt singularia vniuersaliter. i. in vniuersalibus causis: secundum quem modum angelus sciens cursus astrorum, absque eo, quod per sensum videat aliquam eclypsim, sciet ex ordine vniuersalis motus celi omnes particulares eclypses, contingentes in quocunque tempore. Nam motus astrorum est vniuersalis causarum eclypsim.

Sed nec istud potest stare, nam iste vniuersales causæ particularia quædam sunt. Nam si non essent particularia, nunquam particularia causarum, quia ut dicitur in 12. Meta. Causæ particularium sunt particularia, vniuersalium vniuersalia. Hæc ergo particularis eclypsis, non causatur nisi ab hoc particulari corpore moto, & ab hac particulari re uolutione. Non ergo possunt hoc modo sciri eclypses particulares, vel quæcunque particularia causata, sine cognitione particularium causarum. Hoc ergo celum quamuis sit vniuersalis causa generationis, & corruptionis in istis inferioribus, ipsum tamen quoddam particulare est, propter quod oporteret declarare, quomodo tale particulare posset angelus cognoscere. Nam & qua ratione tale particulare posset secundum se scire, posset & alia particularia secundum se cognoscere, nulum ergo emolumentum habet hæc positio de cognitione particularium secundum huiusmodi vniuersales causas, immo heret angeli, si sic esset, de particularibus imperfectiorē cognitionem, quam nos habeamus. quod nullus sanæ mentis diceret.

Est ergo & tertius modus dicendi, quod angeli cognoscunt singularia, ex applicatione vniuersalium specierum ad huiusmodi singulatia. Sed nec istud stare potest, quia applicatio præsupponit cognitionem, vel aliter causaliter applicaret. Cognosceret ergo Angelus particulare prius, quod applicaret. Oportet ergo dare causam præter applicationem, quomodo possit particularia scire. Potest etiam & hæc positio aliter improbari. Nam si ex applicatione ad ista sensibilia resultat aliqua actio, vel hoc est, quia ex illa applicatione resul-

A tat aliquid in mente Angeli, vel in re sensibili. Non potest dici, quod hoc sit, quia resuleat aliquid in re sensibili, eo, quod nunquam ex hoc angelus aliquid intelligeret, quia intelligere non est actio in exteriori materia transiens. Si autem dicatur, quod ex tali applicatione resulet aliquid in mente angeli, ergo sensibilia agent aliquid in intellectum angelicum. Redit ergo in idem hæc opinio cum opinione dicente, quod angeli cognoscunt singularia sensibilia, per id, quod a sensibilibus acquirunt, quare sicut improbabamus positionem illam, sic improbabimus & istam. Nam dato quod angeli possint sic se applicare, & dato, quod ex hoc posset aliquid noui in Angelo resultare; illud resultans, quia non recipietur in virtute organica, quæ sit hic, & nunc; non habebit esse hic, & nunc; & per consequens non ducet in cognitionem rei sensibilibus singularis, quæ ideo singularis est, quia hic, & nunc habet esse.

B Est ergo & quartus modus dicendi, quod Angeli non habent nisi species vniuersales, & per huiusmodi vniuersales species possunt cognoscere singularia, non per applicationem, sed per aggregationem. Volunt enim isti, quod si cognosceret angelus per speciem vniuersalem rem singularem applicando, quod vel causaliter applicaret, vel oporteret eum præcognoscere singulare illud, ad quod deberet huiusmodi specie applicare. Propter quod ut hoc subterfugiant, dicunt hoc fieri per aggregationem. Nam esse hominem reperitur in multis, & esse album in multis, & similia in multis, & quilibet talis proprietas in multis. sed omnes proprietates, quæ sunt in vno individuo, nunquam reperiuntur in alio, ut Porphyrius innuit volens individuum constare ex proprietatibus, quas non est in alio reperire, Aggregando ergo angelus huiusmodi proprietates, quas non est in alio reperire, poterit hoc singulare cognoscere.

C Sed nec hoc sufficit. Nam nunquam tales proprietates vniuersales faciunt cognoscere singulare, nisi ipsæ singulariter sint cognitæ. ut si sciam Sortem esse hominem album, simum, & nulum alium hominem esse talem, non dum cognoscam Sortem, nisi cum per sensum videro hunc hominem esse album, & simum, & ex hoc ipsum arguam esse Sortem. Tales ergo proprietates, quas habet, licet simul congregatæ non inueniantur in aliquo, nisi in vno, nunquam tamen dant intelligere, nisi cum singulariter cernuntur esse in illo.

D Præter ergo hanc congregationem oportet dare quomodo Angelus singulare cognoscat, ut possit has proprietates singulariter cognoscere, & ex hoc habere notitiam huius rei singularis.

Potest etiam hoc aliter improbari. Nam omnes proprietates, quàm diu vniuersaliter accipiuntur, possunt congregatæ in pluribus reperiri, Nam si aliquod individuum est album, longum simum, & cetera talia, poterit & aliud individuum omnes tales proprietates habere.

Quod si dicatur, quod saltem locus non potest pluribus indiuiduis esse communis, quia esse hic non

Tex. c. 27.
2. Physic. c.
15. Et 5. Met.
12. T. c. 3.

Indiuiduū
quid.
Cap. de spet
cie.

non potest pluribus corporibus simul compete-
re, quia plura corpora in eodem loco esse non
possunt. Dicemus. quòd sic dicendo, statim
proposito receditur. Nam locus vniuersaliter
consideratus potest esse, & est pluribus commu-
nis, & simul: sed hic locus signanter acceptus, nò
potest pluribus còpetere simul. Oporteret ergo,
si Angelus deberet hoc modo aliquod singulare
cognoscere, quòd de hoc loco signato haberet
notitiam: Non ergo posset habere notitiam rei
singularis, nisi de singulari loco cognitionem
haberet.

Quæremus ergo, quomodo Angelus posset cognoscere singularia loca. immo qua ratione notitiam habere posset de singularibus locis, & alia singularia posset cognoscere. immo ad hoc videtur sic dicentes recurrere, quòd cognoscendo aliquem locum, sciat ea, quæ sunt in illo. sed, ut diximus, quæremus, quomodo illius loci singularis notitiam habere possit.

Rursus hoc est natura ignorantis, ex posterioribus in priora procedere, & ex accidentibus ire in cognitionem substantiæ secundum quem modum dicitur in primo de anima, quod accidentia conferunt magnam partem ad cognoscendum, quod quid est. Angelus autem non hoc modo cognoscit: ut ex accidentibus veniat in cognitionem substantiæ, vel ex effectibus in causam, sed magis econverso. nam Angelus non discurrens cognoscendo causam cognoscit effectum: & non componens, cognoscendo substantiam cognoscit & proprietates.

Propter hoc dicitur aliter, quòd quia species in mentibus Angelorum derivatæ sunt ab ideis divinis: quæ sunt productivæ tam materiæ, quàm formæ, representant rem quantum ad materiam, & quantum ad formam.

Et quia res consideratæ secundum formam, sunt vniuersales, secundum materiam sunt particulares, ideo species illę non solum representant vniuersalia, sed particularia.

Haec autem positionem non improbamus tamquam male dictam; dicimus tamen, quod non sufficit, nisi & plus dicatur, nam & materia pertinet ad rem vniuersalem, indiuiduata enim materia pertinet ad rem singularem, sed sine conditionibus pertinet ad rem vniuersalem. Intelligens enim leonem in vniuersali intelligit aliquid compositum ex anima, & corpore: suum ex materia, & forma, sed intelligens in particulari, intelligit aliquid compositum ex hac materia, & ex hac forma.

Sciendum ergo, q̄ aliter intellectus diuinus, aliter intellectus angelicus: aliter intellectus noster cognoscit. quia intellectus noster cognoscit per scientiam a rebus causatam: diuinus per scientiam causantem res: angelicus, nec per causantē, nec per causatam. Non enim intellectus Angeli cognoscit res, quia vnum causetur ab alio, sed quambo causantē a tertio. Et quia omnibus istis modis fit assimilatio. nam cum sit similitudo inter causam, & effectum: & inter effectum, & cau-

A sam:& inter duos effectus procedentes ab eadem
causa: ideo omnibus istis tribus modis potest ef-
fe cognitio. Intellectus ergo noster particularia
non cognoscit. nam sic est rerum cognitio. se-
cundum quod à rebus similitudinem sumit, non
autem sumit in intellectu similitudines à rebus,
secundum, quod res habent esse. nam cum res habeat
esse hic, & nunc, intellectus suscipit similitudi-
nes sine hic, & nunc.

Si ergo tota causa, quare intellectus noster cognoscit res, est quia suscipit cognitionem à rebus, & quia hoc modo assimilatur rebus, cum hoc non fiat, vt res habent esse, & vt sunt hic, & nunc, non cognoscet directè res particulariter, & vt habent esse, & vt sunt hic, & nunc.

B Sed intellectus diuinus cognoscit res, quia est productiuius rerum, vel quia potest producere res: & quia res non producuntur, nec possunt produci, nisi secundum esse, quod habent, vel habere possunt in rerum natura (cum huiusmodi esse sit de necessitate particulare, quia factio, & productio rei per se non potest terminari ad vniuersale, sed ad particulare) habebit Deus cognitionem de particularibus, sicut quod particularia sunt. Dicimus autem Deum habere cognitionem de rebus, quia est productiuius rerum, & quia potest res producere. nam secundum August. in 15. De Trini. Deus non aliter nouit facta, quam fienda. Vnde ait: Vniuersas autem creaturas, & spirituales, & corporales, non ~~est~~ Quia sunt, ideo nouit, sed ideo sunt, quia nouit. Et subdit, quod non aliter ea sciuit creata, quam creanda. Ex eo ergo, quod Deus producit res, vel quia ordinauit producere, cognoscit facta, fienda, & possibilia fieri: & hoc secundum esse, quod habent, vel habere possunt. Et quia res habent esse particulare, Deus de particularibus habet notitiam, licet enim esse rerum non sit causa notitiæ Dei, sed e conuerso, quia tamen impossibile est agens per intellectum non intelligere, nec cognoscere ea, quæ agit, ut idem Aug. eodem libro de Trini. & capite innuit, oportet eundem habere notitiam de rebus, ut habent esse, & ut ab eo sunt productæ, vel producentur, vel possunt produci in esse.

Hoc viso satis patere potest, quomodo Angelus particularia cognoscit. Et quia ab eisdem ideis fluxerunt species in mentibus Angelorum, & formæ materiales in materia; Idéo Angelus cognoscit res per assimilationem, nõ, q̃ intellectus Angeli sibi assimilauerit res, quia non est causatiuus rerum, nec res assimilauerunt sibi intellectum Angeli, nam scientia Angeli non est causata à rebus, sed sunt similes inter se res, & intellectus Angeli, quia ambo assimilantur tertio, vt ideis diuinis. Sic ergo Angelus cognoscit res, & sic species in mente Angeli sunt representatiuæ rerum, secundum quòd res sunt productæ; vel sunt producibiles ab ideis diuinis, & quia hoc est secundum esse particulare, quòd habent: ideo huiusmodi species sunt representatiuæ rerum etiam in particulari, vt possit per eas Angelus particularia scire. Species ergo in mente nostra si representant

Deus quo-
modo co-
gnoscat par-
ticularia.

Tomo 3.
 cap. 13.
 * Idem, &
 clarⁱ d. 11.
 q. 2. artic. 2.
 vbi d^r esse
 scientia Dei
 causarum.
 & sic intel-
 ligunt^r nisi
 scientur a
 Deo, non fie-
 rent. ita est de
 conuerso, vt
 aiebat Ori-
 genes, euen-
 tus rei est
 causa scienti-
 e Dei. 7.
 non sciret^r
 res futurae
 Deo, nisi fu-
 tura esset,
 & est causa
 sine qua nō.
 & hoc mo-
 do scientia
 Dei dicitur
 causamalo-
 rum, sine
 qua non. i.
 scientia Vi-
 sionis, seu
 tñ notitia,
 est tñ causa
 bonorum,
 quantum ad
 beneficac-
 tum, ac di-
 spositionē.
 Sed vide
 Mag. sentē.
 lib. 1. d. 38.
 ubi egrime
 hic nodus
 dissoluitur,
 & declarat,
 quomōdō itet
 infallibilitas
 scientiē
 Dei cum co-
 tingētia fu-
 turoꝝ.
 Vide etiam
 b. Tho. 1. p.
 q. 14. arti. 9.
 & 10.

sentant totam rem: non tamen representant eā, ut habet esse, vel non esse. Et ideo non possumus per intellectum directē scire ipsa singularia. Intellectus autem angelicus potest, apud quem representantur res secundum se totas, & ut habent esse. Vnde & Dio, in 8. Angelicā Hierar. in multis locis angelos appellat deiformes, quia modo diuino cognoscunt: ut sicut Deus non potest res ignorare, ut habent esse, quia est earum productiuus, sic nec intellectus angeli, quia cognoscit res, ut habent esse, quia sic cognoscit eas, ut sunt ab ideis diuinis productæ.

Intellectus
hominis,
quō singu-
laria cogno-
scit.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod intellectus humanus tenet infimum gradum in genere substantiarum separatarum, & est potentia pura in genere intelligibilem, propter quod nullam formam intelligibilem de se habet, sicut nec materia est de se distincta per aliquam formam, sed omne species intelligibiles a sensibilibus recipit, quæ cum non recipiantur ab intellectu secundum esse, quod habent in sensibilibus, non potest per huiusmodi species particularia cognoscere. Intellectus autem angeli, quia non habet species deriuatas a rebus, sed ab ideis, a quibus res producuntur in esse, cognoscit res particulariter, secundum quod habent esse.

Ad formam autem arguendi cū dicitur, quod eadem natura tendit in eandem operationem, dici debet, quod angeli & animæ non est eadem natura speciei, sed generis, non propinqui sed remoti. Propter quod inter operationem huius, & illius magna diuersificatio habet esse. Non ergo oportet, quod si intellectus noster non cognoscit directē singularia, quod non possit hoc intellectus angelicus.

Ad secundum dicendum, quod aliqua assimilatio est, vel aliqua imitatio inter Deum, & ipsam materiam, prout ipsa materia non est nihil, sed aliquid participat de entitate, licet eam participet in minimo. & ex hoc Deus ipsam materiam, & ipsas res materiales cognoscit et secundū esse, quod habent, prout secundum tale esse aliquid de entitate participant, quam participando imitantur Deum, quia nihil potest secundum quencunque modum, siue modicum, siue multum, siue secundum actum, siue secundum potentiam participare esse, quod secundum hoc non sit aptum naturam imitari Deum, qui est ipsum esse, in quo reueruatur omne esse. Et si inter Deum, & hanc naturalia hanc imitationem saluamus, ut possit ea cognoscere, oportet aliquam similationem, & representationem esse in ipso Angelo, quia habet in sua mente species deriuatas à Deo, & ab ideis diuinis, a quibus secundum esse, quod habent, hæ naturales substantiæ sunt productæ.

Angelus quod
superior, eod
plura singu-
laria p vna
speciem co-
gnoscit.

Ad tertium dicendum, quod angelus per vnā speciem cognoscit omnia singularia cōtenta sub illa natura, quam illa species representat. Non tamen hoc est per conuersionem vnā, sed per conuersiones multas: & quanto superior est Angelus, rāto plura talia particularia potest per vnā speciem cognoscere. ut si aliquis Angelus

A cognoscit per speciem animalis simpliciter. Alius vero, quia inferior, cognoscit per speciem animalis aquatici, ille superior per vnā speciem poterit cognoscere omnia particularia animalia, inferior vero per vnā speciem non cognoscit omnia particularia animalis simpliciter; sed omnia particularia animalis aquatici.

Ut autem demus exemplum grossum, quomodo Angelus per multas conuersiones potest multa particularia cognoscere; Dicamus, quod visus videt res secundum quod sunt, & secundum quod habent esse. si ergo aspiciat visus ad totā vnā paginam, videbit, quod in illa pagina sunt plures columnæ, & in qualibet columna plures lineæ, & in qualibet linea plures dictiones, & in qualibet dictione plures litteræ, videbit ergo in tali aspectu multitudinem linearum, dictionum, & litterarum, sed propter hoc non poterit legere litteras: nec distinctē eas cognoscet, quam diu sit totum aspiciat, sed si aspiciat vnā columnam tantum, magis distinctam cognitionem habebit de ipsis dictionibus, & de ipsis litteris: nec propter hoc adhuc poterit litteras legere, sed si ad vnā lineam, vel ad vnā dictionem, vel ad vnā litteram specialiter oculum suū dirigat, tunc poterit distinctē aduertere, qualis illa littera existat. Sic & in proposito: sub natura animalis sunt multa genera valde generalia, sub quibus sunt genera minus generalia, & sub illis generibus sunt iterum genera, & sub illis generibus sunt species, & sub illis speciebus indiuidua. Cum ergo angelus intelligens per speciem animalis conuertit se super huiusmodi speciem absolutē, & simpliciter, intelligit naturam animalis secundum quod habet esse, & quia habet esse in multis generibus, & in multis speciebus, in quadam confusione, & imperfectē intelligit omnia illa, sed cū specialiter postea se conuertit super illa specie, ut est representatiua huius animalis, vel illius; magis distinctē, & perfectē cognoscit illud animal, & particularia illius animalis, sed tunc perfectē omnino cognoscit particulare aliquod (quātum ad omnia, quæ sunt in ipso) quando specialiter se conuertit super illa specie, ut est representatiua illius particularis. Dicemus enim, quod species in mentibus angelorum imitantur ideas diuinas, & deficiunt ab eis, imitantur quidem, quia sicut omnes ideas diuinæ sunt vna res: ita, quod essentia diuina vna, & eadem secundum rem, est ratio omnium; ita vna, & eadem species in mente Angeli est specialis ratio plurium. Hoc ergo modo essentia diuina est propria ratio omnium, quia non eodem modo ab omnibus est apta nata imitari. Prout ergo est imitabilis hoc modo ab hac creatura, est propria, & specialis ratio huius creaturæ: prout autem alio modo est imitabilis ab alia, est specialis ratio alterius creaturæ: prout autem alio modo est imitabilis ab alia, est specialis ratio, & idea alterius. Sic suo modo dicemus in proposito: Angelus enim intelligens per speciem animalis, intelligit naturam animalis, prout habet esse in rebus. Et quia habet aliter, &

Angeli quo-
nam passio-
nem per mul-
tas conuer-
siones multa
particularia
cognoscant,
exemplo de-
clatur.

C aliter

D aliter

Ideæ diui-
næ, & spēs
angelicæ
quō conuer-
siōnē, & dif-
ferant.

Diuina es-
sentia quō
potest esse
propria rā
omnium re-
rum.

aliter esse huiusmodi natura in hac sp^e, & illa; ideo potest esse specialis ratio representandi hanc speciem, vel illam: immo, quia non sunt duo individua, quæ non differant secundum esse, quod habent in natura; poterit huiusmodi species specialiter representare hoc individuū, vel illud, s^cm q^d aliud esse habet hoc, aliud illud. Sæp^e enim vnū, & idem, per se primo, & principaliter vnum tantum repræsentat, sed ex consequenti potest representare multa, prout ad illud vnum diuersimode se habent multa, vt essentia diuina per se, & primo nō representat, nisi seipsam, sed ex consequenti representat omnia alia, prout ad eam diuersimode comparantur omnia alia, ita quod nō sunt duo aliqua, quæ essentiam illam eodē modo per omnia imitentur. Propter quod Deus per se, & primo non cognoscit, nisi seipsum, & cognoscendo se cognoscit omnia alia distincte, prout omnia alia ad eum non eodem modo, sed aliter, & aliter comparantur.

Sic & in proposito Angelus per vnam speciē non cognoscit nisi naturam illam aptam naturam representari per huiusmodi speciem, siue huiusmodi natura sit generis generalioris, & maioris ambitus, vel minoris ambitus, vel sit sp^ei specialissime, si ponamus Angelos posse cognoscere per huiusmodi speciem. Licet ergo natura generis nō sit natura vna, tamen ipsi Angelo cognoscēti per speciem generis respondet huiusmodi natura, vt aliquid vnum: ita quod per se, & primo Angelus per vnam speciem cognoscit quid vnum: ex consequenti autem cognoscit distincte plura, prout illud vnum non eodem modo in pluribus reperitur. Et quia natura aliqua nunquam reperitur in aliquibus duobus eodem modo, quin differat in illis, vel secundum essentiam, sicut natura generis in pluribus speciebus: vel secundum esse, sicut natura speciei in pluribus indiuiduis. ideo illa vna species poterit distincte representare omnia contenta sub illa natura. Innitendo ergo huic principio, q^d species i mēte Angeli sint representatiuæ naturæ rerum, secundum esse, q^d habent in rebus, facile est videre quomodo tales species possint representare particularia, quia naturæ rerum in rebus habent esse particulare.

Huic etiam principio innitendo, patere potest, quomodo vna, & eadem species distincte potest representare multa. Nam si huiusmodi vna species representat naturam aliquam secundum esse, quod habet in rebus, quia in diuersis rebus habet diuersimode esse, poterit diuersas res contentas sub aliqua vna natura generis, vel speciei diuersimode representare. Causa autē, quare possumus inniti huic principio, quod species in mente Angeli sunt representatiuæ naturæ rerum, secundum esse, quod habet in rebus, ex dictis in solutione principali est diffusius declarata. Nā iō, vt patuit, tales species representant naturas rerū. quia ab eisdem diuinis ideis fluxerunt huiusmodi species, & naturæ rerum. Representabunt ergo huiusmodi species naturas rerum secun-

A dum quod fluxerunt ab ideis, sed fluxerunt, & sunt causatæ ab ideis, secundum esse, quod habent in rebus, ideo & species in mente angeli sic naturas representant. Aliquam ergo conuenientiā habent species in mente Angeli cū ideis in mente diuina, vel cum essentia diuina.

Differt tamen huiusmodi species ab essentia diuina quantum ad præsens spectat in tribus.

Primo quia essentia diuina distincte representat omnia, prout aliter, & aliter est imitabilis ab omnibus, sed vna, & eadem species in mente angeli non representat distincte omnia, sed representat distincte multa, prout natura representata per huiusmodi speciem aliter, & aliter habet esse in multis.

B Secundo differt, quia species in mente Angeli sunt plures realiter differentes, sed essentia diuina est vna nullo modo realiter differens à seipsa. Et inde est, quod quanto Angeli sunt superiores, tanto magis accedunt ad vnitatem, & intelligant per pauciores species: & tanto quælibet species in eis imitatur diuinam essentiam, vt vna, & eadem huiusmodi species possit plura distincte & clare representare, vt sicut Deus per vnam essentiam intelligit distincte incomparabiliter magis clare, & plura, quàm faciat quicumque Angelus per multas species, immo p omnes: sic Angelus superior potest intelligere distincte, & magis clare plura per vnam speciem, quàm inferior per plures.

C Tertio differt, quia Deus vnico intuitu intelligit omnino clare, & perfecte suam essentiam, & omnia, quæ sunt apta nata representari per illam essentiam, sed Angelus per diuersas conuersiones perficitur in cognitione sua, vt quia nimis deficit a diuino lumine, non vno intuitu intelligit omnino perfecte, quæ sunt apta nata representari per vnam speciem, vt si Angelus aliquis intelligat per speciem animalis, si conuertat se super huiusmodi speciem, vt est representatiua omnium animalium, non ita perfecte intelliget animalia aquatica, sicut si specialiter se conuertat super huiusmodi speciem, vt est representatiua aquaticorum.

Ad quartum dicendum, quod licet Angelus non accipiat cognitionem à rebus, cognoscit tamen certitudinaliter contingentia præsentia, & non contingentia futura, Nam, vt dictum est, Angelus cognoscit naturas rerum, secundum quod habent esse, & quia contingentia præsentia secundū esse, sunt determinata in alteram partem, ideo potest ea certe, & determinata cognoscere: futura vero contingentia, quia indeterminata sunt, non potest ea determinatè cognoscere.

Dei cogno
scendo se co-
gnoscit alia.

Generis na-
tura non
vna.

*Species in
Intellectu
Angeli sunt
representa-
tiuæ natu-
ras rerum se-
cundū esse,
quod hēnt
in rebus.